

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

W: A: WINSCHOOTENS

LETTERKONST,

Sijnde het eerste deel van de

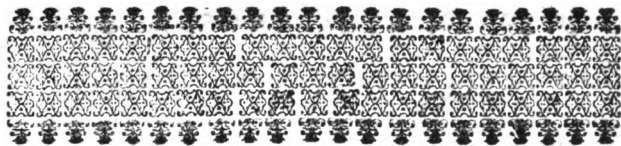
NEEDERLANDSE

SPRAAKKONST.

GEDRUKT TE LEIDEN.

M D C L X X X I I I .

AAN DE EED.

Agtaare, Wijse, en Voorstenige Heeren

d'Hr: CORNELIS PAEDTS.

Hoofd Officier.

d'Hr: PIETER van ASSENDELFT.

*Præfident, en meede lid van de Heeren
gecommitteerde Raaden.*

d'Hr: JOHAN van den BERG.

**d'Hr: en Mr: JOHAN van VESAANE-
VELD.**

d'Hr: JOHAN van BANCHEM.

Burgemeesters en Regeerders.

d'Hr: SIMON VLIETHOORN.

d'Hr: NIKLAAS van KAMPEN.

d'Hr: en Dr: CORNELIS GROENEVELD.

d'Hr: en Mr: KAAREL CRUCIUS.

d'Hr: ISAAK GEERAARDS.

d'Hr: en Mr: JOHAN van KERCHEM.

d'Hr: en Mr: ISBRAND de BIE.

d'Hr: en Mr: DANIEL van ALPHEN D: S.

Scheepenen, en Raaden der Stad, en het gemeene best van Leiden.

MIDSGAADERS

Mr: PIETER van BURGERSDIJK Penf.

Mr: JOHAN van GROENENDIJK Secret.

Mr: GEERAARD de MUNT Griffier.

Mr: PIETER van GROENENDIJK meede Secretaris,

Agtbaare

Agtbaare Heeren ,

DE Liefhebbers van de Neederlandse Spelkonst sijn alleen gantse eeuw beefig geweest , om een vasten voet in het spellen te beraamen: en voorwaar niet sonder groote reedenen: want siende niet alleen het verval der spelling meer en meer voortkruipen onder het domme graauw: maar vreesende, dat het selve ook de ooverhand mogte neemen bij de geleerde: soo ist, dat sij sig tegen alle wanschikkelijkheid begonnen hebben schrap te setten, en soodaanig een voet hebben ingevoerd, dewelke met de netheid en suiwerheid van onse soo heerlijken taal (soo veel doemelijk) alderbest oover een quam: dog alhoewel dit loflijk werke een loflijken voortgang had verdiend: soo is nogtans dit loflijk voorneemen in alles niet naa wensch uitgevallen: en wat wonder! want het sij wij maar alleen de gewoonte, als een onpersettelijken dwingland aanmerken,

of het woefte leeven der menffen in een t'ragtig
jaarigen oorlog; wie sal met mij niet moeten be-
kennen, dat sij al veel gevorderd hebben, die niet
alleen alle verderen inbreuk verhoed, de inge-
flooep d'waalingen verbeeterd: maar ook soo-
daanig een netheid hebben ingevoerd, die nau-
welijks bij de eerste Liefhebbers te hoopen was:
en gelijk deefse Helden door haaren onvermoei-
den arbeid een onsterfelijken lof hebben ver-
diend: hoe fou het voor ons, haare naakoomelin-
gen, te verantwoorden fijn, indien wij op soo
heerlijk een grondslag geen heerlijk gebouw
hadden opgebouwd, en onse naakoomelingen
een fpoor, en prikkel, quaamen naa te laaten,
om onse voetftappen loflijk naa te treden? en
voorwaar, indien wij op de oudheid: in-
dien wij op de rijkdom: indien wij op de
beknoptheid: indien wij op de geestigheid
van onfetaal gelieven agt te geeven, wie sal
mct mij niet moeten bekennen, dat de felve
fcoo niet alle, immers meest alle andere taalen
daar in oovertref, en te booven gaat? dog niet
teegenftaande al den iever, die soo veele jaaren

achter een is aangewend, soo is'er een steenklip voornaamendlijk in de weeg geweest, waar aan sij haar alle gestooten, en schipbreuk geleeden hebben. deese steenklip (meen ik) is geweest het niet onderscheiden van de gewesten, waar in de Neederlandse taal eertijds gebruikt is geweest: en nog heedendaags gebruikt werd: want gelijk bij de Grieken groot onderscheid gemaakt werd tusschen de soo genaamde dialecti, of schiftingen, alsoo hadden ook onse voorsaten voor al daar in sorg behoorente draagen, dat sij tusschen de Vlaamingen, en die haar volgen, als Brabanders, en Seeuwen: als ook Geldersers, en Stigtsers, en Ooverijsselsers, en voor al Vriesers, en haare naabuuren, onderscheid hadden gemaakt tusschen de Hollanders: want dat is seeker, dat uit deese vermenging van volkeren, volgt een vermenging van spelling, en niet alleen van spelling: maar ook van de geslagten der naamwoorden. Genera nominum: declinationes, en conjugationes verborum, buigingen, en saamenvoegingen der naam, en tijdwoorden, en wat diergelijken meer is: gelijk wij hier naa

breeder

breeder hoopen te toonen, als wij tot de verhandeling van die saaken in het twaalfde Hoofdstuk van dit eerste deel sullen gekoomen sijn: deese en diergelijke reedenen hebben ons bewoogen om de pen op het papier te setten: verhoopende, dat deese onse goede geneegendheid tot onse taal de regtschaape Hollanders niet en sal, nog kan onaangenaam sijn, waar op dan vastelijk vertrouwende, soo leggen wij dit klein proefstukje aan de voeten van U U. E E^d. Agtbaarheeden, verwagtede, dat het selve met gunstige oogen van U U: E E^d. sal aangesien werden, als koomende uit de hand van hem die sig geen grooter eer kan aanmaatigen, als dat hij is, en wenst te blijven

U U: E E^d. Agtbaarheeden

alderonderdaanigsten Dienaar

.W. à WINSCHOOTEN.

DE NEEDERLANDSE SPEL KONST.

V O O R R E E D E N.

Naademaal wij ons begeeven tot het onderzoek der Neederlandsche Spelkonst: soo oordeelen wij seer hoognoodig te weesen voor eerst en voor al naa te vorsen, welke, en hoe groot het getal der Neederlandsche Letteren sij: want alkoewel wij weeten, dat deese volgende Letteren, als A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z tot nog toe in het gebruik der Neederlandsche Spelkonst sijn: nogtans om dat het meede kennelijk is, dat sommige der selve in de Neederlandsche taal seer misbruikt sijn, en nog daagelijks misbruikt werden: soo sullen wij het getal der Letteren niet bepaalen, voor en al eer wij haar gebruik en misbruik in het vervolg hebben aangeweesen: want ons oogmerk is niet anders, als onder soo veel verschillende gevoelens, en spellingen, een vasten voet te beraamen: dog niet verder als het selve met de gesonde reeden; en het wettig gebruik der Letteren oover een komt: soo dat den bescheiden Leeser met'er daad sal bevinden, dat wij ons nog hebben

ben laten blindhokken aan gewoonte, nog aan oudheid: veel min dat wij ons fouten hebben laten vervoeren van eige gevoelē en eensijdigheid: maar ons geheel en al oovergeeven aan UL kennis en oordeel: weshalven ons versoek alleen is, dat gij (afleggende alle voor oordeel) een onpartijdig oordeel vellen moogt, en deese onse arbeid ten goede gelieft te duiden.

A.

Om dan te beginnen, soo laat ons van de A een aanvang maaken: want deese Letter door haar klaar en helder geluid niet alleen in onse: maar ook in meest alle andere taalen, de eerste plaats verkreegen heeft: deese Letter werd voortgebracht blijdelijk en met oopen keele: soo dat het geluid teegen het verheemelt slaande eenen helderen klank verwekt: en dan nog te helderder, als 'er twee bij een werden gevoegd: gelijk in *praaten, gaapen*: weshalven het weder, en als nog, bij de Boovenlanders een groot misbruik is: dat sij A A uitspreeken met een gemengeld geluid van O A, gelijk sij het woord M A A S uitspreeken, als of het was M O A S, of met O O de M O O S: gelijk het schijnt, dat daar om de *Maas* van de Romeinen M O S A met een lange O in de plaats van O O uitgesproken en geschreeven is: de selve misflag begaan meede alle die geene, die in de plaats van A A schrijven A E, gelijk in *gaen en staen*, voor *gaan en staan*, en dan die woorden uitspreeken, als of sij geschreeven waaren op sijn Grieks met een *sm* of Latijnse

tijne *Æ*, voor soo veel dit uit de Spullen van Breederode, en het plat Amsterdams af te metten is.

B.

De B is een Meedeklinker (gelijk wij hier naa sulen toonen) en derhalven kan sij niet alleen uitgesproken werden: eevenwel is het seker, dat sij met het sagjes drukken der lippen op malkanderen voortgebracht werd: want soo de lippen stijf op malkanderen gedrukt werden, soo komt de P in de plaats van de B: gelijk wij weeten het onderscheid tusschen; *slab* en *slap*; *slabben* en *slappen*. ens.

C.

De C Meedeklinker is een Letter, die nu al een geruimen tijd een aanstoot geweest is voor alle die geene, die de Neederlandsche Letterkonst meer en meer hebben getragt te schaaven, en het regte gebruik (door het wegneemen van het misbruik) zoeken aan te wijzen: deese Letter C dan hebbende waarlijk de kragt van K: is tweefins jammerlijk misbruikt geweest: voor eerst soo werd sij onnoodig gebruikt, in woorden daar sij gants oovertollig is: te weeten, als sij gesteld werd bij de K agter een tweeklank, of twee klinker, op het Latijn genaamd *diphthongus*; of *vocalis longa*: als in *Boeck*, *Haack* voor

Boek, Haak, en duifend andere, te sien is: . tén tweede werd de C misbruikt in woorden, die met K K moeten gefchreeven werden: tot een voorbeeld sij het woord *recken*: want breng dit woord in het eental, volgd daar uit niet ik *reck*? maar lieve wat doet die C gefield voor de K! is sij daar oovertollig? fult gij seggen: neen sij: maar ik vraag wederom, of de K daar niet beeter foudé voegen als de C? jaa of de K daar niet noodfaakelijk moet gefet werden? want gelijk *flabben* gefchreeven werd met B B: *Kladden* met D D: *Eggen* met G G: *Kallen* met L L: *Kammen* met M M: *Mannen* met N N: *Stappen* met P P, en foo voort, en dat de felve Meedeklinkers blijven in het eental (gelijk bekend is:) alfoo befluiten wij mede, dat het woordje *Sakken*, en alle andere van dat flag, met geen C K: maar met K K gefchreeven moeten werden, gelijk bij de Grieken Σ A K K O S en bij de Latijniften S A C C U S.

Het felve gevoelen hebben wij ook van de C, wanneer sij een opregt Hollands woord begint of endigd: want het eene woord te fchrijven met een C, als er fulk een Klinker, als bij gelijkenis, een E of I volgd: en een K te gebruiken als er een A, of O, of U volgd: wat is dat anders, als een klaare faak door veele omweegen te verduifteren, en den oorfpronk der woorden te verbasteren? want waar vind men, of bij de Grieken of Latijnen fulk een onderscheid?

Maar ons dunkt, dat wij al iemand sien gaapen, die ons teegen werpen fal, het bekende woord *gieren*. want dat te fchrijven met een S dat foudé bij hem een dood fonde fijn: om hier op befcheiden Leefer

be-

bescheidenlijk te antwoorden : soo sullen wij (met uuw verlos) den aard en den grond van deese Spelling dieper op haalen : want in het spellen van dit woord is niet alleen de gemeene man seer wispel tuurig en veranderlijk : maar ook de opmerkenste sijn hier in met haar eige spelling, en alsoo met haar selven verleegen : wij bevinden dan, dat dit woord voornaamendlijk op vierderhande wijzen gespeld werd : want voor eerst schrijft den eenen *chier* met een C H : den tweeden *cier* of wel *çier* : met een c of ç : den derden *zier* met een Z : den vierden *sier* met een S : nu staat ons te onderzoeken, welke spelling van deese de netste sij : wat de spelling *chier* aangaat, wij oordeelen naa de kragt van de Griekse x, dat de C H in dit woord al te hard is, om daar door het booven gestelde geluid te verbeelden, gelijk uit de Griekse woorden $\chi\eta\epsilon\ \chi\eta\epsilon\acute{\upsilon}\rho\iota$ genoeg afneemelijk is : nog slegter gevoelen hebben wij van de spelling *cier* : want wie en weet niet, dat de C gaande voor een I, de kragt hebben moet van de K ? gelijk mij weeten, dat de Leidse Burgers seggen, *de Deur staat aan een Kier* : wat oover een komst heeft dat met het woord, daar wij nu van spreken ? en ten kan niet baaten, datmen aan de C een haakje gaat hegten, om daar door de hardigheid van deese Letter te versagten, schrijvende quansuis op sijn Frans *çier* : ten waare iemand met mij beliefde te besluiten : dat deese Letter geen C, maar een vervalste z was : of liever, dat onse gewoonelijke z daar van sijn oorspronk genoomen heeft : gelijk uit het maaksel, soo van den eene, als ook van den andere sulks af te meeten is, als ç en z : en dan souden wij maar behoeven aan te wijzen, of

het meer gemelde woord, met een Z, dan met een S, behoorde geschreeven te werden: tot welkers laatste wij ons geneegen vinden, en hoopen sulks breeder te toonen, als wij van de S, en Z, fullen spreeken.

Tot besluit van de Letter C fullen wij hier nog bij voegen de verhandeling van de bekende spelling SCH: want die van alle niet eeven eens onderhouden, en naagelaaten werd: om nu daar toe te koomen, en daar van klaar te kunnen spreeken: soo fullen wij deese spelling of aanmerken, als gesteld in het begin, of in het midden, of het einde van een woord: wanneer wij die aanmerken, als gesteld in de aanvang van een woord: soo oordeelen wij (onder verbeetering) dat die spelling onberispelijk sij: onberispelijk seggen wij, te weeten, in Neederduitse woorden: want als wij van onse Spelkonst spreeken, soo sluiten wij ten alle tijden uit alle uitheemse woorden, als SCIPIO, SCYLLA en diergelijke: en het en baat haar geens, die sonder reeden en sonder voorbeeld van iemand ter weereld de SCH in dit deel veranderen in SG, gelijk in *scriyven*, *schenken*: want dat strijd reegelregt teegen de gewoonlijke uitspraak en spellingen deeser woorden: wat de oude spelling onser Voorouderen aangaat, die wel eer schijnen gebruikt te hebben *scriyven* voor *schryven*, *scenken* voor *schenken*, en soo voorts: hier op antwoorden wij, dat haare spelling ons niet en verbind tot naavolging: want voorwaar schoon men de oudheid die eerbiedigheid moet bewijsen, die men haar schuldig is, en men soo weinig in het spellen, en buigen der woorden behoord af te gaan, als eenigsmis doendelijk is: eeven-

wel

wel behoord men soo dienftbare slaaven van de oudheid niet te sijn , dat men alles soude willen naa aapen, dat de oude voor gedaan hebben , en dat men niet en soude durven voor goed keuren , dat de daagelijcke gewoonte tot een gemeen gebruik heeft ingevoerd : immers een van tweën moet vast gaan, of dat men alle oude spellingen en woorden volgen moet: of dat men het beste voorschrift der heedendaagse Schrijvers moet aannemen tot een rigtsnoer van ons spreken en schrijven: want te seggen ik vind in soo een oud stuk deese spelling, en die spelling in een ander: en die wil ik volgen, omdat die gehaald is uit de grondwoorden, en niet te sien wat heeden daags voor goed aangenoomen, en al een eeuw of meer in gebruik is geweest, wat is dat anders, als oude en versleete spellingen op te soeken, en de gangbare ongangbaar té maaken? het welk eeven soo veel is, als of men lust had met het hoofd teegen de Muur te loopen, en moede en mat sijnde van ieder een begekt en bespor te willen sijn. En als het al geseid is, wat magt of reeden meenen sij meer te hebben, om de eene oude spelling te doen herleeven, als de andere? want als sij wilden betoonen sulke groote Liefhebbers van de oudheid te sijn, soo soude ik haar raaden, dat sij niet alleen alle oude spellingen: maar ook alle oude woorden, gelijk eenen anderen Tiberius, souden opsoeken, en haar daar meede vermaaken, of soo haar dat nog nie genoeg waer, ik soude ook de oude naa volgen in haar Kleeding, en in alle haare gewoontens, soo soude het eerst blijken, dat sij regte Liefhebbers, of liever lijfseigens van de oudheid waaren. Maar het is soo verre daar van daan, dat sij de oudheid souden be-

minnen , dat sij alleen voor hebben , onder den dekmantel van oudheid ; te dwersdrijven , en alles op schroeven te stellen, en haar grillen en vieshoofdigheid, gelijk in meer andere dingen , ook hier ten toon te stellen.

D.

De Meedeklinker D is een Letter , die met de tong sagjes tusschen de tanden leggende moet voorgebragt werden , gelijk in de woorden *deel* , *doel* te hooren is : deese Letter heeft groote gemeenschap met de T : want verscheeld alleenlijk daar in , dat de laatste, met de tong teegen de tanden vast op malkanderen geslooten, met meerder geweld , en moeite , voortgebragt werd : dit verschil dan aangemerkt sijnde , soo is het te verwonderen , dat'er sulc een lossigheid in de Neederlandse Spelkonst ingesloopen is : want sommige sijn soo dom, dat sij een T gebruiken, gelijk in *Lant*, voor *Land* , daar de D sonder teegenspreken behoord gebruikt te werden : Andere (quansuis wat voorfigtiger) die voegen bij de D , sonder oorzaak, een T : gelijk sulks in *Beeldt* voor *Beeld* : *Draadt* voor *Draad* , en soo voorts blijkelyk is : dog de eerste misslag fullen wij naaktelyk aanwysen , als wij tot het beschaaven der tijdwoorden fullen gekoomen sijn : en het laatste sal sijn plaats gegeeven werden in het verhandelen van de noodige verandering van het cental tot het tweetal, waar toe wij dan den Leeser bij deese sijn noodigende.

E.

De E, is in de rang de tweede Klinker, werd gebooren uit een half geopende keel en mond, raakende de punt van de tong even aan de onderste tanden: soo dat deese Letter sagter werd voortgebracht als de A, en is daarom ook sulc een heldere klinker niet: evenwel soo vindmen veele woorden, die van den eenen met een E, van andere, met een A geschreeven, en uitgesprooken werden: en het schijnt, dat de E meer en meer de ooverhand sal beginnen te neemen: dewijl de netste en sindelijkste meerder behaagen scheppen in *sterk* als *stark*: *herd* als *hard*, en duisend andere meer: anders is het geleegeen met de E E gesteld voor A A: want weinige sijnder, die souden oordeelen, dat men behoorde te schrijven *Peerden* voor *Paarden* *Steerten* voor *Staarten*: dewijl de E E niet uitgesprooken werd met het geluid van den Grieksen *Ἔ* of Amsterdamsen *Æ*: maar met het geen in *Peer*, *veer*, *Beer* gehoord werd.

F

De F genaamde F werd een halve Meedeklinker genaamd, om dat sij door behulp van de E, die voor haar gaat, werd voort gebracht: dog daar staat wel aan te merken, dat deese Letter haar oorspronk heeft uit een oopen keel, welkers aadem tot voor aan de mond gekoomen sijnde, door het saamen trekken der lippen sterk voort gedreeven werd: waar in sij seer veel verscheeld van de soo genaamde Vc, waar van wij op haar

haar plaats sullen spreken: weshalven het niet te verwonderen is, dat den uitspraak der *Friesen* seer veel verschilt van de *Hollanders*, en andere haare *Naa-buren*: soo dat een *Fries* seer veel een *F* gebruikt, daar wij en anderen ons met de *Ve* vergenoegen: gelijk als te sien is in *Fries* voor *Vries*: *Fent* voor *Vent*, *froom* voor *vroom*: *Frouw* voor *Vrouw* enz.: dit verschil aangemerkt hebbende tussen ons en de *Vriesen*, soo laat ons ook wel toesien, dat wij opregtelijk deese *Letteren* koomen te onderscheiden: want wie en weet niet, dat op sijn *Hollands* verschilt *fel* van *vels faal* van *vaal* enz. ? en gelijk wij dit onderscheid in het begin der woorden voor oogen behooren te houden, soo is het ook een aanmerkelijke saak, dat wij zelfs in het midden, en het eind der woorden daar op naarstelijk agt geeven: want soo de uitspraak een *F* vereist, soude het niet een groote *sloffigheid* sijn deese *Letter* te veranderen is een *V*? en soo ook een *V* te schrijven in de plaats van een *eF*? wel aan dan schrijf altijd, soo gij spreekt: en derhalyen en schroomd niet te schrijven *vijf*, *lijf*, *liefde* want ik en weet niet wat viesigheid ik mij inbeeld te hooren, als ik lees *vijv*, *lyv*, *lieude*: dewijl de kragt van de *F* in al sulke woorden niet dan al te klaar gehoord werd, en het de gewoonte van onse *Taal* wel lijden kan, dat de eene *Letter* veranderd in een andere: gelijk sulks kennelijk is in de *I* *Klinker* op het einde van een woord: dewijl sij in het midden der *voorden* heedendaags in een *J* veranderd werd: als ik *saas* en *saajen*. Voor het laatste dewijl wij bemerken, dat'er sulke oovergroote *Liefhebbers* van de *Neederduitse* spelkonst sijn, die niet en souden kunnen dulden, dat

men

men *Philosooph*, of, *Propheet* soude schrijven met een PH: maar dat sij gewoon sijn te schrijven *Filosoof*, *Profeet*: deese sullen wij alleenlijk dit te gemoed voeren (gelijk wij al voor deesen in onse kleine Letterkonst gedaan hebben) te weeten, dat vviij oordeelen, dat men uitheemse woorden met haare uitheemse Spelling behoord te laten pronken, op dat het klaarlijk blijken mag, dat het uitheemse woorden sijn.

G.

De Meedeklinker G werd voortgebracht door een sterke aadem, de welke teegen het verheemelte desmonds afstuitende, snellelijk door de tanden (niet sonder een knersend geluid) gedreeven werd: weshalven het ligtelijk te besluiten is, dat dit een straffe Neederlandse Letter is: gelijk sulks uit alle woorden, die met een G haar begin neemen baarlijkelijk is, als in *gaar*, *geer*, *gier*, *goor*, *guur* ens. En dit staat daarom te meer aan te merken: om dat de sommige, en voornaamentlijk de Franse, deese G uitsprecken, als of wij seiden *Sje* (wanneer der geen u volgd) voorts, wat deese Letter aangaat, de selve is voor heen, of seer verbasterd geweest door de CH, of de CH werd nu gevoegelijk veranderd in een G: want soo men *leggen* moet uitsprecken met GG, waarom soude men schrijven ik *lech* met een CH? uit dit bewijs komt voort, en moet noodsaakelijk volgen, dat men niet en moet schrijven ik *draach*: maar ik *draag*, om dat men seid *draagen*. niet ik *saach*, maar ik

ik *faag*, om dat men feid *faagen*, en foo voorts in andere woorden.

H.

De H werd uit de keel al blaafende voortgebracht : weshalven sommige de H meer voor een blaafing, als voor een Letter gehouden hebben : Maar wat ons aangaat , wij meenen met goede reeden staande te kunnen houden , dat de H een Letter, en een Meede-klinker, sij : want ons dunkt (onder verbeetering) dat het een slegt bewijs is, om de H uit het Getal der Letteren uit te schoffelen , dat sij maar een blaafing is , en al blaafende werd voort gebracht : want soo die reeden kragtig genoeg was , waar fouden wij met de A, en alle de andere Klinkers , dat is , Vocalen blijven : dewijl sij met minder blaafing werden voort gebracht : wel is waar , dat de Grieken de naam van deefe Letter uit het gewoonelijk Getal der Letteren hebben uitgeschrapt : maar eeven wel is het meede vvaar, dat het gebruik van deefe Letter daar naa niet minder bij haar gebleeven is, als het te vooren was : want het is een kennelijke faak voor ieder, die maar de beginselen van de Griekse Spelkonst geleerd hebben , dat de Grieken de H uitdrukken door haaren *Spiritus Asper* , het welk een teekendje is, het welk sij booven de eerste Vocaal of Diphthongus van ieder woord voegen , gelijk in de volgende woorden gesien kan werden , als *ἀμα* of *hama* , *ἰδὸς* of *hodòs* : want (dat wel aan te merken staat) als een woord bij haar sonder H of *Spiritus Asper* moet uitgesproken

sprouken werden , soo keeren sij dit teekendje om , schrijvende *εγώ* of *ego* : *αυτός* of *autōs* : en dan noemen sij dat teekendje *Spiritus Lenis* : daarenbooven vvillen vvij den leergierigen Leefser in gedagten gebragt hebben , dat hij let op de oude gevvoonte der Grieken , en het oude maakfel , vvaar meede deefe *Spiritus* eertijds vvierd uitgedrukt : bij de oude Grieken soo vvierd de H uitgedrukt aldus H , gelijk naa het getuigenis van *Athenaus* het vvoord *ἑκατον* aldus geschreeven vvierd H E K A T O N : dog naa dat de H de naam gegeeven vvas van *ἦτα* , soo hebben sij deefe Letter gesplitst , dat is , in tvvee stukken verdeeld , te vveeten aldus F - I : en dat sijn eertijds de regte soo genaamde *Spiritus Asper* en *Lenis* gevveest : vvelfke oude gevvoonte vveederom leevendig gemaakt heeft : *aldus, Stephanus* : en derhalven soo besluiten vvij , dat het meer een arme haarklooverij, als een regtschaape reedekaaveling soude moogen genaamd vverden , indien vvij daarom de H bij ons voor geen Letter souden vvillen erkennen.

Vau meerder Belang souden wij oordeelen te sijn het onderzoek van het regte gebruik van deefe Letter : want de ervaarendheid leerd ons : dat deefe Letter bij vveele seer misbruikt werd : en voor eerst werd sij van de Vlaamingen en Seeuwen misbruikt in alle die woorden , die wij sonder , en sij met een H gebruiken , en in teegendeel de H agterlaten, daar wij die wel deege-lijk gebruiken , als *Ond* voor *Hond* : *El* voor *Hel* : in de Neederlandse Taal : als *Haas* voor *Aas* . *Hontfanger* voor *Ontfanger* en soo voorts : ten anderen soo werd de H misbruikt , als sij in een Letter greep of

Syllaba, te saamen gevoegd werd met de G: want de Letter G de H gants niet van nooden heeft: de reden is, Om dat vviij Neederlanders, hoe langer hoe meer de blaasing haaten, en de H in het uitspreken zoeken te mijden: devvijn dit altijd den Stokreegel van onse Neederlandse Taal vveesen moet, soo te schrijven, als men spreekt: soo blijk het (ons bedunkens) soo klaar, als de Son aan den Heemel schijnt, dat de H agter de G, in een en de selve Letter greep gevoegd, oovertoellig is.

I.

De I is een Klinker, die met een schraal en vies geluid werd uitgesproken: vwant (dat aanmerkelijk is) sij vverd voortgebracht met gesloote keel, en tanden, de lippen vviid geopend, en de neus opgeschort: soo dat de selve seer bequaam is om iemand te bespotten, gelijk vviij vveeten, dat den hoogdraavenden Digter Virgilius deese Letter op sijn tijd en plaats, gelijk alle andere Letteren, vvonderlijk vvel heeft vveeten te gebruiken: deese Klinker I vverd meede veeltijds verdubbeld, en dan schrijft men II: maar dan is de uitspraak soo schraal, nog soo vies niet, als te vooren: bij gelijkenis, met een I vverd geschreeven *ik, sin, lid, spis*, met II *iik, sim, liid, spist*: Dit onderscheid nograns en merken niet al te vvel aan die geene, die de II uitspreken als een I E, als de Gelderse: of die de II veranderen in den tvveeklank El, gelijk de Ooverijfelse: vwant den eensn soude schrij-

schrijven voor *sim*, *sien*: en den anderen régt anders, te vveeten, *sein* voor *sin*: vvelke vvoorden, hoe veel die van den anderen verschillen, dat is als te bekend, als daar oover verder onderrigting te geeven. Dit dan van het onderscheid tussén de I en II ter needer gesteld sijnde: soo laat ons nu ook eens spreken van de II, voor soo veel sij bij vvele seer misbruikt is: vwant gelijk het een seer schaadelijck gevvoonte is, gevveest den Grieksen Y, of Upsilón, te gebruiken voor II, als *gy* voor *gy*, *hy* voor *hy*, *sy* voor *sy*, *vuy* voor *vuy* en soo voorts: alsoo is het ook voor geen klein misbruik te agten, dat men de dubbelde II gebruikte voor een enkelde I, of, voor de soo genaamde Je of Jod: vwant eilieve! seg mij eens, vvat reeden is'er, dat men moet schrijven *Lejden* voor *Leiden*, *sejst* voor *sest*? vvat reeden anders, als dat men de klank van *ei* heeft verdoofd en veranderd in de *ey* voor *eii*? en dat misbruik is vveederom voortgekoomen, om dat sij de I hebben uitgesproken, als II, gelijk sulks uit de oude en seer vervalste Spelling van *ick* (als of het gevveest *vvas yck*) blijkelyk is. Endelyk soo is de II tot nog toe gebruikt voor de Je, te vveeten in het midden der vvoorden: vvaar door het gebeurde is, dat men genoodsaakt scheen, niet alleen te moeten hebben de gevvoonelyke drieklanken, of Triphthongi als *aaú eeu*: maar ook vierklanken, als *aaú qou*, gelijk te sien is in *Maassen*, *Hoosien*, en diergelijcke: maar behalven dat dit vermeenigvuldigen van gemengelde geluiden, en Letteren, onsoet en onnoodig is: soo schijnt het, dat onse Voorouderen selfs, daar een vvalg van hebben gehad: en voor ons, vvijs gelooven,

dat

dat de Ypsilon, of ſoo genaande Hooye (op ſijn Amſterdams) in ſulk een geval voor een Je, dat is, I Conſonans gebruikt is: immers ſoo dit bij ſommige niet vvel aanneemelijk mogte ſchijnen te ſijn: ſoo ſeggen vvij, dat onſe heedendaagſe IJ in haaren aard geen dubbelde Klinker: maar een geflanſte en verbasterde Letter is: vvant vvij houden het daar voor; dat deefe IJ ſaamen gegroeid is uit I en Je, devvelke bij den anderen gevoegd ſijnde uitmaaken IJ: gelijk uit haar maakſel klaarlijk af te meeten is: en derhalven ſoo hebben ſij geſchreven *Maayen*, *Hooyen*, gelijk de Latijniſten vvel eer geſchreeven hebben *ajo*, en naamaals *ajo*, om dat die ſpelling, en uitſpraak haar al te plat ſcheen te ſijn. dog onder die voorwaarde, dat de Je in *ajo* de kragt moſt hebben en behouden van tvvee Meedeklinkers om de A lang te kunnen maaken, gelijk de *ai* en andere diphthongi bij de Latijniſten gehouden vverden te ſijn: op deefe ſelve voet gelooven' vvij ook, dat ſommige Liefhebbers ten onſe daage hebben beginnen te ſchrijven *Maajen*, *Hoojen*: om dat de Spelling *Maai*, *Hooi*, voor naamendlijk in het ſpreken al te plat is: dog het ſij hoe het vvil, vvij ſouden (alles rijpelijk bij ons oovervvoogen ſijnde) geen ſvvaarigheid maaken om in het toekoomende te ſchrijven, gelijk vvij ſpreken *Maajen*, *Hoojen*, en ſoo voorts.

K.

De K Meedeklinker vvringt in het maaken de keel toe: maar door behulp van de A ſoo breekt het geluid met een barſt uit de keel, gelijk ſulks
te

te merken is, als men de selve sal uitspreeken : wat deese Letter belangd, daar van fullen wij alhier niet veel spreeken : dewijl het ons genoeg is, dat wij in het verhandelen van de C haar hersteld hebben op alle die plaatsen, daar van sij (naa ons oordeel) door de C verstootten was.

L.

De eL, de eM, de eN, werden genoemd neevens de eR halve Klinkers, en smeltende Meedeklinkers te sijn : de eL is swaar om uit te spreeken : de reeden hier van is, om dat de eL moet voortgebragt werden met de tong stijf geset tegen de bovenste tanden : het welk van die geene, die eenig gebrek aan haar tong hebben, niet naa behooren kan naa gekoomen werden.

M.

De Meedeklinker M werd voortgebragt door behulp van de E : want naa dat de E de keel en mond ontflooten heeft, soo merkten men in het uitspreeken van M, dat de keel sig op het laatst toevringt, en de lippen stijf op malkanderen geneepen werden :

N.

Daar en tegen de Meedeklinker N is seer klinkende van geluid, sie hier van *Vossius* in het vierde Boek van sijn *Rhetoricâ Contractâ* : want sij maakt, dat de tong sagjes aan het begin van het verheemelde van de mond gevoegd werd, soo seid men *en*, *an*, *enf*.

B

De

O.

De O is de vierde Klinker, de welke wel in sterkheid van blaafen: maar nogtans niet in helderheid van klank, met de A te gelijken is: want daar de A met oope keel, en mond werd voortgebracht, gelijk gesegt hebben: daar doet de O de keel en lippen half toe, waar door de helderheid van klank seer verminderd werd, voornamendlijk in de duffe O, die meer, jaa eigendlijk een U, gelijk wij in *Bor* een soort van Platvis, en *Dol*, dat is raasend, hier naa breeder hoopen te toonen. Deese Klinker werd ook verdubbeld, gelijk te sien is in *doof*, *roof* en s. jaa deese O O begint hoe langer hoe meer ingevoerd te werden voor de tweeklank E U. Waar van wij in het breede fullen spreken, als wij tot het verhandelen van de tweeklanken fullen gekoomen sijn.

P.

De P is een Meedeklinker, en gaat in hardigheid de B (gelijk wij aangeweesen hebben) te booven: want daar de B de lippen sagjes te saamen brengt, daar nijpt de P de lippen op malkander, en verwekt alsoo een harder geluid.

Q.

De Q Meedeklinker hebbende (naa het gevoelen van de oude Romeinse Letterschifters) de kragt van onse K U, werd voortgebracht door de Neederlandsche

derlandse U, daar van wij hier naa in het breede sullen moeten spreken : dog met meerder maadruk, en kragt : wat deese Q belangd, de selve is een Letter, waar oover veele eeuwen lang ; in het schaaven en herschaaven der Romeinse Letteren , gehaarkloofd is : gelijk men uit *Quintilianus*, *Priscianus*, *Velius Longus*, *Marcus Scaurus*, en veele andere bespeuren kan : en derhalven soo dunkt ons (onder verbeetering) dat men oover het gebruiken , en agterlaaten van de Q geen harnas en behoorde aan te trekken : want hebben de oude dit geschil in soo veel Jaaren niet Kunnen slegten , wat behoeven onse tijdgenooten haar meede soo ver in dit geschil in te laten , daar sij dog geen einde van te hopen of te verwagten hebben : wel aan dan (dit geschil aan een sijde stellende) soo laat ons hier in een vaste voet beraamen , en schrijven gelijk wij tot nog toe gewoon sijn te schrijven *quellen*, *quetzen*, of liever *quellen*, *quetzen*, met een V (gelijk *Schefferus* en andere schrijven) *suadeo* : want *sua* is niet *suva*, of *sua*, maar *sua* : dog (om de waarheid te seggen) voor ons wij en kunnen niet sien , dat de nood of de fraaiheid van K W in diergelijke woorden soo groot is , dat wij daarom van de oude gewoonten behoorden af te gaan : te meer om dat de K W noodsaakelijk , en moejelijker in het schrijven , en in het saamen voegen der Letteren bevonden werd : immers als men oordeelde , dat de Q uit ons Neederlands A B behoorde uirgeboend te werden , als een onnoodige en oovertollige Letter : soo soude het (ons bedunkens) beeter sijn een gemakkelijker spelling , en met minder verandering in te voeren , te weten , voor *quellen* *quetzen* , en diergelijke, *quellen* ,

sen: gelijk in *suadeo* hier vooren gefegt is: de selve voet (foo deese voorflag goed is) soude om gemaks wil, meede gevolgd werden in alle die woorden, daareen W agter een D, of S, of T: als in *duving*, *svem*, *svijffel* enf. tot nog toe te vinden is: en derhalven souden wij raaden te schrijven *ding*, *svem*, *svijffel*: want dat is immers seker, dat de W bij de Hollanders een afgaande Letter is, gelijk wij van voorneemen sijn het selve hier naa breeder aan te wijfen.

R.

De R Meedeklinker is van ouds getaamd een honds Letter, om dat het geluid, waat meede deese Letter uitgesprooken werd, schijnt te vertoonen het geknor van een Hond: want als men deese Letter voortbrengen sal, foo leit men de tong eerst teegen de onderste tanden, en foo haaft het geluid van de E (door welters behulp sij uitgesprooken werd) ter keel uit vliegt, foo wipt de tong teegen het verheemelde vande mond, alwaar sij al trillende het geluid door de boovenste tanden ter mond uitsend: deese Letter gaat de L om uit te spreken in moejelijkheid seer ver te booven, en daarom sijnder veele, die het geluid van de R, bekommerlijk en beswaarlijk kunnen uitbrengen: wshalven het wel te gelooven is, dat de Latijnisten de R dikwils hebben veranderd in een S, gelijk de woorden *Honos Arbor Lepos* enf. gesteld werden voor *Arbor, Honor, Lepor.*

S.

De S Meedeklinker werd genaamd een *flange* Letter, en dat van weegen het geluid waar meede de selve werd voortgebracht : want gelijk de slangen met haar tong weeten te tuffen : alsoo werd ook de S door het geluid nit de keel langs de tong, die tuffen de tanden leit, vliegende, al tuffende voortgebracht : deese Letter werd van de Hollanders heedendaags seer naauwkeurig afgezonderd van de Hoogduitse S C H in het midden, en wel voornaamendlijk op het einde der enkelde woorden : gelijk ook van der Vriesen 3 : welke eerste wij nu van meening sijn volgens belofte breeder te ontleeden, en het laatste te spaaren tot dat wij tot de verhandeling van de Z sullen gekoomen sijn. Wat dan het onderscheid der spelling S en S C H in het midden en het einde der woorden belangd, ons gevoelen is, dat veele woorden, niet alle, beeter met een S als S C H geschreeven werden : want wie twijfeld daar aan, dat men veele woorden nu flauwer uitspreekt, als wel voor heen : en dat men, lettende op de uitspraak, eer sal hooren *Vleesselijk* als *Vleeschelijk* : *Vissen* als *Visschen* : *Vlees* als *Vleesch* : *Vin* als *Visch* : en diergelijke woorden meer : wij besluiten dan dat daar de S C H in het spreekken weinig of niet gehoord werd, en bij veele buiten gebruik is, dat men daar veiliglijk de S C H missen mag : dog men moet wel letten, dat de S in sommige woorden verdubbeld werd : gelijk wij sien in *vissen* *vvissen* : en soo ons geoorloofd was ons gevoelen vrij uit te spreekken : soo sou-

den wij durven voorseggen , dat de S C H in *menschen* , *vuenschen* , en diergelijke woorden, met der tijd meede sal veranderd werden in *ff* , schrijvende en spreekende *Menssen, vuenssen*.

T.

De T is een Meedeklinker , die alleen in hardigheid verscheeld van de D : want sij werd voortgebracht , door het drukken, yande tong teegen de boovenste tanden: daar de Letter D, gelijk geseid is, de tong sagjes teegen de tanden aanset : oover deese Letter valt niet te knibbelen: alleenlijk diend gelet, dat sij niet oovertollic agter een D werde gevoegd: want dat soude strijden teegen de aard , en eigenschap en de grond reegelen van onse Neederlandse Taal. gelijk nog breeder sal aangeweesen werden.

U.

De U is de laatste Klinker , om dat sij een seer duf geluid slaat : weshalven de woorden, die de U veranderen in O, soo helder niet en werden uitgesproken, als wel andere : als *dol* voor *dul* : *konst* voor *kunst* : gelijk sulks kennelijk is : de U dan werd voortgebracht met het uitstrekken en saamentrekken der lippen, en het saamenvoegen der tanden , soo dat het geluid , als tussen de tanden en lippen, komt te smooren: deese Klinker werd meede volgens de aard van alle andere Klinkers verdubbeld : sie *Breederode* in sijn Spullen *Editione prima in Quarto* : te weeten, U U, gelijk in *duur* , *suur* : waar voor men seer quaalijk komt te schrijven *duer* , *suer* : want

want deese woorden met geen gemengeld geluid uitgesprooken werden : voorts soo staat aan te merken het onderscheid tussen de U en V : want gelijk de eerste een Klinker , alsoo is de laatste een Meedeklinker : en werd bij naa als de B , dog sagter, uitgesprooken : gelijk te merken is uit *vaaren* en *baaren* : *velken* en *bellen* : *enf.* : maar wanneer de V harder moet uitgesprooken werden, soo gebruikt men een W : als in *vullen*, dat veel verscheeld van *vallen*: *vuarren* van *varren*: *enf.* : voorts of deese V in het einde van een woord in de plaats van de gewoonelijk F mag gebruikt werden , daar van hebben wij in de Letter F breed genoeg gesprooken , en daarom soo senden wij den waarheid , lievendenden Leeser daar heenen , om niet oovertollige werken te doen.

W.

De W is een Meedeklinker , de welke met groote hardigheid werd voortgebracht , door dien de lippen werden geslooten , en de keel bij naa werd toegewrongen : uit deese omstandigheid soo blijkt, dat 'er groot onderscheid moet sijn tussen deese W , en de soo genaamede dubbelde U U : hoe wel het kennelijk is , dat sommige neufwijse Menssen als nog durven spelen W T voor U I T : daar het niet ontkend kan werden , dat W T door misbruik geschreeven werd voor U U T , gelijk voormaals gesprooken is, sie het 4. Hoofdstuk : immers dat is seker , dat de W als een Meedeklinker met een andere Meedeklinker vergeselschapt gaande , het sijn met of sonder behulp van eenige Klinker of Klinkers , en tweeklanken , niet en kan uitge-

sproken werden: dog wat verders de **W** en haare eigenschap aangaat, daar van seggen wij, dat de Hollanders haar soo veel nu niet en gebruiken, als wel eer geschied is: want, het geen wij al meermaalen gesegt hebben, de Hollandse Taal haat alle hardigheid: en daarom soekt sij alle harde Letteren, of te versagten: of sagter Letteren te gebruiken, gelijk uit de volgende staaltjes oopenbaar is.

De oude pleegen te schrijven,

Wreeken		Vreeken.
Wrijven		Vrijven.
Wringen	nu	Vringen.
Wrak		Vrak.
Wroegen		Vroegen.

Jaa ik soude van gevoelen sijn: dat de **W** in veele woorden oovertollig is: want wie soude niet kunnen toe staan, dat men voor *Brouven*, *Trouven* soude moogen schrijven *Brouen*, *Trouen*: voornaamendlijk als agter de **U** volgd een andere Meedeklinker, als *Broude* voor *Brouvde*: *Troude* voor *Trouvde* ens.

X.

De **X** is een dubbele Meedeklinker, en heeft bij ons de kragt van **KS**: maar bij de Grieken, en uit dien hoofden heeft sij meede bij de Latijnisten de kragt van **GS**: gelijk *Lex*, *Rex*, voor, *Legs*, *Regs*, als koomende van *Lego*, *Rego*. Deese Letter werd van de Neederlanders nauwelijks anders gebruikt als in uitheemse woorden: soo dat men seggen mag, dat de Neederlanders deese Letter in haar Neederlandse Spel, konst missen moogen.

Y.

De Ypsilon, of enkele U bij de Grieken, werd nu met regt uit de Neederlandse Letteren uitgeschofeld: niet anders als wel eer de Raaven van Æsopus, de welke pronkende met de Veederen van andere Voo-gels, om haare trotsheid eerst naakt uitgeschud, en daar naa verpikt en verbeeten wierd: hier van souden wij nu behooren te spreken: maar dewijle wij sulcks gedaen hebben, in het verhandelen van de I, soo sullen wij nu ooverstappen tot de verhandeling van de Z.

Z.

De Z is een dubbelde Meedeklinker, en is bij de Grieken gehouden en gebruikt geweest voor een DS: bij de Latijnisten voor een TS: gelijk bekend is: deese Letter werd van de Vriessen in sommige woorden naar haar Taal gebruikt voor een S, als in *zyn* voor *sijn*: *zoude* voor *soude* enz.: en hier uit meenen wij (onder verbeetering) dat de Hollanders seer groote handel drijvende met de Vriessen: en in veele deelen met haar vermaagdschapt, soo los *sijn* in haare spelling: en dat wederom uit die losheid andere daar en teegen geleegendheid soekende om uit te vinden, welke woorden met een S; welke met een z behoorden geschreeven te werden: soo durven sij voor een stokregel stellen, dat de z gesteld moet werden, (soo niet voor alle) immers voor het meeste gedeelte van die woorden, die agter de z een Klinker of Tweeklank kunnen hebben: als *zyn*, *zoude*: daar en teegen, dat de S geplaatst moet

moet werden voor aan in woorden , waar agter gesteld werden andere Meedeklinkers : als *sterk* , *smeer* , *snor* : maar (ons bedunkens) soo behoorde op sijn Hollands geen woord met een *z* geschreeven te werden , ten ware het was of een uitheems woord : of dat het selve uit twee Meedeklinkers te saamen getrokken was : gelijk fulks gebeurd in *zomtijds* voor *des* of *d'sommige tijds* : *zoude* voor *het soude* : *zijn* voor *het sijn* : *zaamen* voor *i'saamen* : *zee gaan* voor *ter see gaan* : *verzaagen* voor *vertsaagen* , en diergelijke meer : gelijk fulks tot een voorbeeld den leergierigen Leeser voorgesteld werd.

Het eerste Hoofdstuk.

Van het getal der Letteren.

Naademaal wij nu afgehandeld hebben het onderzoek van de eigenschap der Letteren in ons gewoonlijk A B : soo vereist de tijd , dat wij koomen te spreken van het getal der Letteren : en alhoewel wij van gevoelen sijn , dat een suiver Neederlander alle de voorgaande Letteren niet van nooden heeft : soo nogtans en sijn wij niet van meening oover het getal der selve te knibbelen of te haarklooven : want schoon sommige Letteren uit het Neederlands A B souden uitgeschoffeld kunnen werden ; soo is het nogtans dienstig , dat een leerling de kragt van alle onse gewoonelijke , (soo inlandse als uitlandse) Letteren verstaa : en derhalven schoon de C de gewoonelijke kragt heeft van de K : schoon de QU veranderd soude kunnen werden in KW , KU of KV : schoon de X en Y en Z uitlandse Letteren sijn : nogtans soo stellen wij , als een noodsaake-
lijkheid

lijkheid, alle deese Letteren in ons Neederlands A B te pronk : dog foodaanig, dat niemand de selve moet gebruiken, als daar de selve behoorlijk kunnen, of moeten gebruikt werden : wij binden ons dan aan geen getal, maar stellen haar alle sonder onderscheid hier ter needer, en seggen A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z.

Het tweede Hoofdstuk.

Van het verdeelen der Letteren.

De Letteren werden verdeeld in *Klinkers*, dat is, *Vocales*: en *Meedeklinkers*, dat is, *Consonantes*: de *Klinkers* sijn, A E I O U en de uitlandse Y; dat is Ypsilon. De *Meedeklinkers* sijn B C D F G H J K L M N P Q R S T V W X Z. De *Klinkers* werden of enkeld gebruikt of dubbeld: enkeld werd de A gebruikt, houdende de voet van het hoog of laag geluid in *hal*: de E in *hel*: de I in *hil*: de O in *hol*: de U in *hul*: de Y in *hy*: als men schrijft *hylas* of *cy*, als men schrijft *Cyrus*. Dubbeld werden de *Klinkers* gebruikt op tweederhande wijzen: te weeten, men voegd twee *Klinkers* van een en den selve klank bij een, als E E, of I I, gelijk in *Peer* en *sin*, en anderé: of twee *Klinkers* van een besonder, en van verscheident geluid bij een, als E I of I E, als in *leid* en *lied*: en soo voorts: wat de *Tweeklinkers* van een en het selve geluid aangaat: deese stellen wij de A A, E E, I I, O O, U U: de Y en werd niet verdubbeld, gelijk wij aangeweesen hebben: in onse kleine Letterkonst. Wat voorts de spelling A E en U E aangaat, sie daar van het geen wij op de Letter A en U gesegt hebben. Dit gebruik van twee gelijk luidende *Klinkers* is seer noodsaake-

faakelijk in de Neederlandse Taal, om twee reedenen: de eerste is, om dat wij geen enkelde Klinkers en hebben, die lang kunnen uitgesprooken werden: want bij gelijkenis *pal* werd niet uitgesprooken als *paal*: *hel* niet als *heel*: *spit* niet als *spijt*: *kol* niet als *Kool*: *bul* niet als *buul*: en dit staan seer ligtelijk toe alle die geene, die de Neederlandse Spelling verstaan: het tweede is hier uit noodsaakelijk volgende, dat, naamendlijk geen enkelde Klinker mag gesteld werden in de plaats van twee gelijk luidende Klinkers, indien de naast laatste lettergreep of *penultima Syllaba* lang moet uitgesprooken werden: dit laatste kunnen die geene niet verduuwen, die met een streepje booven een enkelde Klinker willen aanwijzen, dat die Letter, en vervolgens, die Lettergreep als lang moet uitgesprooken werden: schrijvende voor *verklaaren*, *verklären*: voor *verkeeren*, *verkèren*: *verkooren* voor *verkóren*: voor *verduuwen*, *verdúuwen*: hoe wel sij in *bevrjden*, *verblyden*, en alle woorden die de I verdubbelen (ik weet niet uit wat beleefdheid) soo vies niet en sijn: maar, het sij hoe het sij, wij hoopen, uit de aard van onse Neederlandse Taal te toonen, dat niet alleen noodsaakelijk de Klinkers moeten werden verdubbeld in de naast laatste Lettergreep of *penultima*: maar ook, dat het een seer groot geluk voor onse Taal, booven de Grieken en Romeinen is, dat wij al onse Klinkers kunnen en moogen verdubbelen: en ten laatste, dat het een oopenbaare onwaarheid is, dat het verdubbelen van de Klinkers een ongerijmde en oovertollige misspelling soude sijn, of soude koomen te strijden teegen den voorgang van Grieken of Hebreen: tot

welke

welken einde wij den waarheid lievenden Leefst noodigen eerst tot dat Hoofdstuk , alwaar wij van meening sijn te handelen , van het eental en het veeltal , of van de verandering , die daar gemaakt moet werden , om een woord van het eental of *singulare* te brengen in het veeltal of *plurale* : insgelijks versoeken wij , dat den Leefst vooral aandachtelijk gelieve te letten op het geen in het Hoofdstuk sal verhandeld werden , te weten , *den aard en eigenschap en noodsaakelykheid der streepjes bij de Grieken $\nu\omicron\iota$ en bij de Latijnisten *accentus* genaamd : want daar fullen de voorverhaalde saaken in het breede verhandeld werden.*

Het derde Hoofdstuk.

Van de Tweeklanken.

De Klinkers die van verscheide geluid sijn de bij malkanderen kunnen vervoegd werden , kanmen de naam geeven van *Tweeklanken* , van de Grieken en Latijnisten genaamd *Diphthongi* : en van *Drieklanken* die van de selve *Triphthongi* genaamd werden : een *Tweeklank* nu een saamenvoeging van twee enkelde of een dubbelde en een enkelde Klinkers , dewelke met een gemelgeld geluid werden voortgebracht : de eerste sijn : *ai* , *au* , *ei* , *eu* , *oe* , *oi* , *ou* , *ui* : soo speld men *kai* , *snau* , *kei* , *ben* , *die* , *hoe* , *hoi* , *bui* . De tweede sijn *aa* , *au* , *ee* , *oo* : soo speldmen *Kraai* , *graau* , *Leeu* , *Kooi* : de laatste de *Drieklank* , *ieu* , *in nieu* , *hieu* , en het Amsterdams *Lieu* voor *Leeu* : wat voorts de oude Tweeklanken belangd , als *ae* , *ay* , *ey* , *oy* , *uy* , *aa* , *oo* : daar van hebben wij al voorheen aanleiding gegeeven in het verhandelen van de *AA* en den uitlandse *Ypsilon*

lon

lon : en wat de spelling van *aij*, *eij*, *oij*, *uij*, *aij*, *ooij* : fouden aangaan daar van hebben wij meede in het verhandelen van de I gefproken : waar heen ik voor teegenwoordig den Leefer wijs.

Het vierde Hoofdstuk.

Van de regte klank en uitspraak der eigendlijke en oneigendlijke Tweeklanken.

De Tweeklank A I hebben wij gemeen met de Grieken, en komt in den klank en uitspraak meede oover een, en daarom kunnen wij de Griekse woorden en naamen, die met deese Tweeklank gefchreeven werden, feer gemakkelijk is onse Taal ooverbrengen: soo fchrijven de Grieken ΚΑΙΣΑΡ den Neederlander KAI SAR, voor het welk, onder het gemeen fpreken en fchrijven in gebruik geraakt is K E I S E R. De Latijnften gebruiken in de woorden, die van Griekse afkomst fijn : de Tweeklank Æ bestaande uit een A en E : dog hoe fij die eigendlijk moogen uitgefproken hebben, daar oover foude veel te feggen vallen : dewijl de geleerde luiden zelfs daar oover oneens fijn : dog soo veel is'er van, dat fij heedendaags gewoonelijk, en miffchien verkeerdelijk als een lange B werd uitgefproken, en in het faamen-ftellen der woorden in een lange of dubbelde EE komt te veranderen: gelijk dat bij de Latijnften van deese eeuw genoeg bekend is.

De A U werd van veele feer quaalijk uitgefproken

ken

ken als een **O U**, en dat door dien sij de **A**, gelijk getoond is, uitdrukken als een **O**: andere gebruiken haar veel in de plaats van de **AAU**, en seggen in de plaats van *Paauuu*, *Pauuu*, *flauuu*, voor *flaauuu*. Dog dat maakt soo groot een onderscheid niet: hoe wel men sig in het spreken, en het schrijven, altijd moet voegen naa het gemeenste, en met eenen naa het beste.

E I niet **E II**, werd bemind van veele, en gebruikt voor de **AI**, om dat het soo volmondig niet en behoeft voortgebracht te werden: en daarom hoord men en siet men deese Tweeklank veel gebruiken van Vrouwen en andere, die een flauwe spraak beminnen: en dit is de reden waarom sij liever *Keiser* als *Kaiser*, *Kei* als *Kai*, gelijk in *Keisleen* gebruiken: dog fulke en diergelijke dingen steunen veel op de gewoonte, en daarom moet men die, niet al te sorgvuldig en eensinniglijk gebruiken.

E U een Neederlandsche Tweeklank verscheeld in uitspraak veel van den Griekse *ε*, gelijk de **EEU** van der selven *ου*: het onderscheid van de klank kan gehoord werden in ons *deugd*, *vreugd*, en haar **ZEUS**, **Βασιλευς**: soo ook tussen de **EEU** en de **HY** of *ου*, in *Leeuwen*, *schreeuwen*, en haar *ἠύξανον ἠυχόμεν*. Wat aangaat, dat sommige een **E I** gebruiken voor **EE**: soo weetet, dat die gewoonten ons afkomt van boovenlandse Volkeren, de welke het gebruik van deese Tweeklank eigen is. Als *gemeinelyk*, *gemeinte*, voor *gemeenelyk*, *gemeente*. enz.

I E is een seer flauwe Tweeklank, en haar geluid werd

werd gehoord in *vrie*, *die*, *enf* : sij werd veeltijds gebruikt, gelijk geseid is, van die geene, die plat Amsterdams spreken voor twee E E, gelijk in *bien*, *stien*, *enf*.

De O E maakt bij ons een klank, als bij de Grieken de O U, gelijk dat uit de vergelijking der woorden kan blijken : soo seggen wij *koe*, *toe*, de Grieken *ου*, *ου* : vveshalven het daar en booven meede kennelijk is, dat in onse O U en geheel ander geluid te hooren is: en daarom ook met de O E niet en moet vermengd vverden : vvant het is vvat anders *ton* als *toe*, *hou* als *hoe*, *kou* als *koe* *enf*.

De *ou* en *oou* verschillen niet meer als AI en AAI, *eu*, *een* : de *oou* komt oover een in geluid met den *ου* of *ου* der Grieken : dog haar gebruik is vveinig, om dat de uitspraak niet dan al te lijmgig is : gelijk men sulks hoord aan de Voerluiden, als sij haar Paarden vvillen doen stilstaan, seggende O O U.

De verhandeling van de O I is op deese plaats versthooven om niet genoodsaakt te sijn tweemaal het selve te seggen van de OE en OU: koomen de dan tot de Verhandeling van deese Tweeklank, soo seggen wij, dat niet alleen het geluid van de O I: maar ook het geluid van de O O I met de Griekse *φ* of *ου* oover een komt: hoe wel het meede waar is, dat de *φ* of *ου* een oneigendlijke Tweeklank bij haar is, en heedendaags van ons quaalijk, als of het een *φ* was, uitgesproken werd.

De UI komt wel in Letteren oover een met den Griekse *υ*, of gelijk sij die weeten te schrijven, als in een getrokken *υ*, en met een Hoofdletter

Hoofdletter *T*: maar het geluid is gants anders: gelijk in de woorden *Huiden*, *Luiden*, en *Yi Os of vids*, te hooren is: nu soude nog voor het laatste ooverig sijn, dat wij toonden, dat de *U* van sommige veranderd werd, in *W*: te weeten; in alle woorden, die voor aan met *UIT* geschreeven werden: maar van deese lompe spelling is voorheen genoeg gesproken: en evenwel soo sal ik'er nog dit bij seggen: dat het te verwonderen is, dat sij deese *W* niet en hebben gebruikt in de plaats van de *U*, in Lettergreepen met een Meedeklinker, en beginnende, en endigende: gelijk *sluuten*, *bvuten*, voor *buiten*, *sluiten*: gelijk de oude, en die nog met haar spreken en schrijven, gesegt en geschreeven hebben, *buuten*, *sluuten*, ensf.

Het vijfde Hoofdstuk.

Van de Meedeklinkers.

De Meedeklinkers kunnen verdeeld werden in enkelde, of dubbelde: de enkelde sijn *B*, *C*, *D*, *F*, *G*, *H*, *K*, *L*, *M*, *N*, *P*, *Q*, *R*, *S*, *T*, *V*. Onder de dubbelde soude men kunnen reekenen de *J* gesteld tussen twee Klinkers: de *W* als te saamen gesteld uit *V V*: en de *X* gesteld voor *K S*: en de *Z* voor *D S*. of *T S*. Verders souden deese Meedeklinkers wederom verdeeld kunnen werden in soodaanige, die of uitgesproken wierden door behulp van een Klinker, die voorgaat, of die volgt: die uitgesproken werden op de eerste wijze, sijn *F*, *L*, *M*, *N*, *R*, *S*, *X*: die op de laatste wijze sijn, *B*, *C*, *D*, *G*, *H*, *J*, *K*, *P*, *Q*, *T*, *V*, *W*, *Z*.

Het zesde Hoofdstuk.

Van de Lettergreepen.

Uit het saamen stellen der Klinkers, en Meedeklinkers, koomen voort de Lettergreepen van Latijnisten *Syllaba* genaamd: een Lettergreep werd gesegt te sijn een saamenvoeging van Letteren, die met een geluid werden uitgesprooken: want dat somtijds een enkele Klinker een Lettergreep verbeeld, dat gebeurd bij geval, en buiten de aard van de Lettergreepen.

Het seevende Hoofdstuk.

Van de oorzaak der dubbelsinnigheid der woorden, en de onsekerheid der natuurlijke klank der selver.

Twee groote hinderpaalen sijnder voor de Leerlingen in alle Taalen, naamendlijk, de dubbelsinnigheid der woorden, en de onsekerere uitspraak der selve: en daarom eer wij koomen tot het verhandelen der woorden, soo fullen wij eerst oplossen de oorzaak van deese dubbelsinnigheeden: en ten tweeden aanwijzen in wat Lettergreepen de naatuurlijke klank der woorden (soo veel ons moogelijk geweest is) te vinden is. Van het eerste fullen wij in dit Hoofdstuk spreken, en het ander spaaren, tot dat wij de naatuurlijke, en uitgedrukte, *Tónos* of *Accentus*, in de Griekse, en Latijnse, Taal, fullen afgehandeld hebben: wat dan

dan de dubbelsinnigheid der woorden belangd, die ontstaat eensdeels uit de veelheid der beteekenissen, die somtijds een en het selve woord onderworpen is. Anderdeels uit de sloffigheid en onkunde, die tot nog toe in het spellen in swang gaat.

Wat het eerste aangaat, wie en sal met ons niet moeten bekennen, dat dit een seer groote hinderpaal voor de Leerlingen in onse, gelijk in alle andere Taalen, sij? want genoomen, iemand heeft van sijn Meester geleerd, dat dit, of dat, woordsulk een beteekenis heeft: maar vindende nu dat dit woord met deselve Letteren geschreeven, op een andere plaats een andere beteekenis heeft, sal die daar oover niet verset staan? als bij voorbeeld: het werktuig, waar meede een Landman sijn akker *omploegd*, werd een *Ploeg* genaamd: maar het woord *Ploeg* werd ook gebruikt voor een gereedschap van Timmerluiden, en Boekbinders, en in andere gelegendheeden meer? en gelijk deese veelheid der beteekenissen duisterheid veroorzaakt in dit, soo ook noodsaakelijk in alle diergelijke: weshalven het te wenssen waar, dat ieder woord maar een beteekenis konde hebben: maar dit wenssen is te vergeefs: en daar en is geen ander middel voor een Leerling, om deese dubbelsinnigheid weg te neemen, als dat hij sijn toevlugt neemt tot de konst der welspreekendheid, die de geleerde *Rhetorica* noemen: want deese alleen kan hem leeren, hoe dat een woord uit een eige beteekenis (door een gelijkenis) getrokken werd in een oneige, en voorts door andere verbloemde fraajigheden (quansuis) meer, die de Liefhebbers met Griekse woorden noemen *Metaphora*, *Metonymia*, *Synechdoche*, *Ironia*: wat nu de tweede

hinderpaal, die gefegt is te fijn, de dubbelfinnigheid, (spruitende uit onkunde, en floffigheid, in het spellen) aangaat: voorwaar het is te beklagen, dat wij (tot fchande van ons, en onse Voorouderen (mag ik het zeggen) foo ftof booven andere Volkeren, als Italiaanen, Franfen enz. (Om nu van geen Romeinen of Grieken te fpreken) foo ftof, zeg ik, geweest fijn, om onse Taal van deefe vuiligheeden te ontlasten, en een gebaande weg voor alle leergierige in en Uitlanders te oopenen, op dat hier in onse roem niet minder en fij, als in het stuk van onse Schipvaart en waapenen: want gelijk het een gants loffelijke faak voor ons, en ons Vaalerland is, haar door onse magt, en dapperheid, aansienlijk te maaken: alfoo is het niet min loffelijk, die Taal te handhaavenen, en op te toojen: waar door de daaden onfer Voorvaaderen op het heerlijkst koomen te herleeven, en neevens de onse voor de tanden der vergeeteldheid moogen bevrijd fijn, en blijven: wel aan dan, lieve Land, en tijdgenooten, laat ons hier in onse pligt betragten, en de hand endelijk eens met goede iever aan de Ploeg slaan: om deefe fchandvlek eenmaal, en teenemaal, uit te wiffen: want daar in onse pligt betragtende, het te hoopen, en te gelooven is, dat wij andere volkeren meede naa de Kroonfullen fteeken, foo niet te booven gaan, waar toe de rijkheid van onse Taal booven andere ons de behulpfaame hand toe reikt.

Om nu weder te keeren tot de dubbelfinnigheid der woorden, spruitende uit onkunde en floffigheid, daar op seggen wij, dat tot wegneeming der felve feer noodfaakelijk is, het regte gebruik der Letteren: want

dewijl

dewijl de woorden uit Letteren bestaan , soo volgd van zelfs , dat'er dubbelsinnigheid in woorden ontstaan moet , indien woorden van verscheide beteekenis met een en de selve Letteren (teegen de aard en eigenschap van onse Taal) werden uitgedrukt : en dit is ingekroopen , niet alleen bij slegte en eenvoudige lieden , maar ook bij de Geleerde , soo dat'er niet gemeender is , als dat'er groove mislaagen van de beste Schrijvers , en in de beste Boeken , bij meenigte te vinden sijn.

Deese mislaagen werden begaan , of ontrent Meedeklinkers , of Klinkers : ontrent Meedeklinkers een en het selve woord : als , wat is'er gemeender , als dat men siet , dat *goed* dan met een T , dan met een D T geschreeven werd : daar nogtans de reeden en eigenschap van onse Taal leerd , dat het met een D moet geschreeven werden : diergelijke mislaagen werden ook begaan met de T , en D T , te setten op het end van al sulke tijdwoorden , die naa haare aard , en eigenschap , alleen een D E in den onvolmaakte tijd vereissen : wie sal sig ontsien (immers onkundige en slosse menssen) te schrijven , *leers* , of wel *leerdt* , daar nogtans dat woord in de onvolmaakte tijd uitgedrukt werd met een D , als , ik *leerde* : wat sal ik seggen van het misstellen van de C ? dewijl sij , of oovertollig gesteld werd in een en het selve woord , of verkeerdelijk voor een K : gelijk in *cloeck* voor *kloek* : voeg hier bij de Z , dat Troetelkind van alle Friesgesinde Hollanders , die deese Letter misbruiken tot walgens toe , in plaats van een S , als in *zieren* , ens. : voorts (om kort te sijn) de V voor F in *vyy* voor *vys* , *leeude* voor *leefde* . K W voor Q U in *kuvelen* voor *quellen* : de W T voor *uit* : en

foo voorts : gelijk uit het verhandelen van ieder Letter in het befonder gebleeken is.

Wat de misflaagen ontrent de Klinkers aangaat : die werden op verfcheide wijfen begaan : voor eerst , door het stellen van de eene enkelde Klinker in de plaats van een andere : als de A voor de E , de E voor de I , de I voor de II , de O voor de U , als ten laaftten de Y voor I of II , waar van de blijken klaar zijn : de tweede misflag is nog veel groover en gevaarlijker , dewijl sij met voorbedagte raad regt aanloopt , tegen alle reeden en reedelijkheid : te weten : dat men een enkelde Klinker steld , daar noodfaakelijk een dubbelde Klinker behoord , jaa , gesteld moet werden : gelijkerwijs fulks genoegzaam meenen te blijken uit alle woorden , die in het Eental met een dubbelde Klinker geschreeven werden : en nog klaarder blijken sal , als wij gekoomen fullen zijn tot de verhandeling van de natuurlijke klank der woorden. Ten laaftten werd deefe misflag ook begaan , door het veranderen , of van de eene Tweeklank in een andere , of wel van een Tweeklank in een dubbelde Klinker , en foo oovershands , foo schrijven sommige *vruegd* voor *vreugd* , *gevueenelyk* voor *gevuoonelyk* enf. uit welke alle wij besluiten , dat'er voor al groote nettigheid in het Spellen van nooden is , om foo veel doendelijk is , alle dubbelsinnigheid en duisterheid te mijden. Sie hier van onse kleine Letterkonst , alwaar de voorbeelden bij meenigte te vinden zijn : als , *fiel* voor *feit* : *less* voor *leid* enf.

Het agtste Hoofdstuk.

Van de Verheffingen, soo natuurlijke, als uitgedrukte, die ik streepjes noemen sal; gezegt
Τόνος of Accentus.

De Lettergreepen werden tweefins onderscheiden, eerst, door haare verheffingen, ten tweeden, door haare grootheid, of liever lankheid: de verheffingen werden seer eigendlijk van de Grieken genaamd τόνος: maar de Latijnisten noemen de selve *Accentus*: van de eerste sullen wij eerst spreken, en daar naa koomen tot de laatste: een verheffing dan seggen wij te sijn, een eigenschap van een Lettergreep, waar door de selve werden verheeven: (sie *Scaliger de Linguâ Latinâ*, Pag. L.) verheeven werden de eerste Lettergreepen in *koopen*, *handelen*: maar in *bevel*, *gesel* de laatste, gelijk ieder een sulks aan den gewoonelijke uitspraak klaarlijk kan hooren: de verheffingen werden van de Griekse Letterschifters verdeeld in natuurlijke, en uitgedrukte: door de natuurlijke verstaan sij die geene, die alle woorden door de gewoonte eigen sijn: gelijk wij gesien hebben: de uitgedrukte toeklanken noemen sij, die door behulp van een streepje, of teekendje, booven op haare woorden aanwijzen, op wat Lettergreep de natuurlijke klank der selve heedendaags moet werden gehoord: wat de natuurlijke verheffingen der woorden belangd, die werden verstaan onafscheidelijk tot alle woorden te behooren: dewijl'er geen woord sonder een natuurlijke toeklank kan uitgesproken werden: maar wat de uitgedrukte soude moogen aangaan, die sijn alleen noodsaakelijk ge-

weest bij eenig onverwagt toeval , want sonder dat 7
 soo waaren de uitgedrukte *verheffingen* , die wij voor-
 taan *streepjes* sullen noemen, der Grieken (om nu van
 geen andere te speeken) vrugteloos : dewijl het nu
 kennelijk is , dat de Griekse Taal heedendaags dus-
 daanige streepjes , of *Accentus* , gebruikt , soo is ons
 voorneemen , eens te deegen te onderzoeken , wat
 de noodsaakelijkheid , en waare oorsprong , der streep-
 jes bij de Grieken mag geweest sijn , en den Leeser ge-
 lieve sig daar oover niet te Verwonderen , dat wij in
 een neederduitse , of spraak , of Letterkonst , van de
 Griekse streepjes breedelijk sullen handelen : want wij
 meenen niet sonder reeden , dat deese verhandeling
 der voornoemde streepjes ons groot ligt sal verschaffen
 tot het onderzoek , daar wij naa oogen , naamendlijk ,
 of ook onse Neederlandse Taal streepjes booven eni-
 ge woorden van nooden heeft.

De Griekse Taal , daar wij van spreken , moet twee-
 fins aangemerkt werden , te weeten , of van haar begin
 tot het einde van haar heerschappij , of wel daar naa :
 wat het begin belangd , het is waarschijnlijk , dat men
 doen van geen uitgedrukte toeklanken geweeten
 heeft : dewijl er misschien als doen die noodsaakelijk-
 heeden niet en sijn geweest , die men sig inbeelden kan,
 dat daar naa gekoomen sijn : of soo er iets diergelijks
 mogt geweest sijn , dat sulks egter door sloffigheid , en
 onkunde , is agter gelaaten.

Dog het sij hoe het wil , het is meede geloofelijk ,
 dat soo er eenige noodsaakelijkheid in het begin
 van de Griekse Taal sij geweest , dat de selve door de
 aanwas van de Taal merkelyk sijn vermeerderd : en der-

halven

halven dat de Grieken gekoomen zijnde tot soo heerlijke trap van Geleerdheid, en sierlijkheid in het spreken: die noodsaakelijkheeden die'er moogen sijn geweest, naa haar bescheidendheid, hebben weeten te geoet te koomen, het welk, of sij dit niet door de heendaagse streepjes (staande selfs haar heerschappij) hebben beginnen te doen, daar aan souden wij niet sonder reeden seer moogen twijfelen: dewijl men heeft bevonden, dat naa den ondergang der Griekse heerschappij, doen de noodsaakelijkheeden wierden vermeenigvuldigd (gelijk ieder oen sulks weet, die maar de eerste beginselen der Griekser Taal gesmaakt heeft.) De streepjes sijn ingevoerd: Immers die breeder bescheid geliefd, sie het Boek *de Poëmatum cantu.*

Wat de noodsaakelijkheid van de Griekse streepjes aangaan mag, daar van gevoelen wij, dat de dubbelsinnigheid der woorden, soo als sij eerst geschreeven wierden, daar toe aanleiding gegeven heeft: want het sij wij aanmerken, dat alle dubbelsinnigheden der woorden werden veroorzaakt, of door een gelijkheid der Letteren: wanneer naamendlijk woorden van een gants verschillende beteekenis, met een en de selfde Letteren werden uitgedrukt, als *vuant* en *voand*: *laad* en *laat* enf.: of dat twee gants verschillende woorden met de selve Letteren geschreeven werdende, een andere natuurlijke klank der Lettergreepen vereiffen: als *Appel* en *Appel*: *ooverseilen* en *ooverseilen* enf.: in deese beide voorvallen sien wij, dat'er eenige noodsaakelijkheid is tot het maaken van onderscheid.

En hoe wel het uitvinden van nieuwe Letteren (gelijk eertijds plag te geschieden, en wel voornaamend-

lijk het verdubbelen der Klinkers, het voornaamste middel had kunnen zijn, om de meeste dubbelsinnigheeden der woorden, sonder behulp van eenige streepjes, weg te neemen: gelijk uit het gebruik van de H en Ω, blijkelyk is: egter dewyl dit in de ander Letteren, en wel voornaamendlyk, Klinkers, als A, I, Y, versuimd is: soo schijnt dit de eerste noodsaakelykheid geweest te zijn, om de streepjes in de Griekse Taal (zelfs doen sij nog in haar opgaan, en hoogste waardigheid was) in te voeren.

Dus nu van de Griekse Taal (voor soo verre deselve nog in haar weesen was) gesproken hebbende: soo vereist nu de geleegendheid, dat wij van het gebruik der Griekse streepjes koomen te spreken, doen de Griekse Taal, naa de ondergang haarer heerschappij, allenskens meer en meer wierd verbasterd, de uitspraak bedorven, en om kort te zijn, haare suiiverheid alleen mit de Boeken der oude kon opgesogt, geleerd, en voortgeplant werden: wat nu het gebruik der Griekse streepjes aangaat, wie en sie niet, dat indien deselve van te vooren maar eenigfins noodsaakelyk waaren geweest, dat sij doen voor al seer noodsaakelyk waaren; want om nu van de voorverhaalde noodsaakelykheeden niet te spreken, soo doet sig nu nog een andere, en geen van de minste noodsaakelykheeden op: dewelke daar in bestaat, dat niemand (ik spreek van de onkundige) hadde kunnen weten de regte klank der woorden, ten waar deselve door deese streepjes was aangeweesen: want een van twee staat vast, of dat de dubbelsinnigheid der woorden, en haar naatuurlyke klank moet aangeweesen werden, of door Letteren,

of

of door eenig ander middel : maar nu hebben wij hier even te vooren beweesen , dat niet alle dubbelsinnigheden der woorden , door Letteren sijn weggenomen : soo volgd nu noodsaakelijk , dat hoe de Griekse Taal meer en meer is koomen te vervallen , hoe de noodsaakelijkheid van de streepjes ook grooter geworden is : dit ons gevoelen oordeelen wij , (onder verbetering) dat van niemand behoorde teengesproken te werden : immers niet van die geene , die sonder vooroordeel van het regte gebruik der Griekse streepjes gelieven te oordeelen. Maar schoon iemand wilde seggen , genoomen nu , wij stonden toe , dat de Grieken eenige streepjes eertijds hadden gebruikt : daar uit en volgd niet , dat de heedendaagse , of deselve sijn , die de oude souden hebben moogen gehad : of soo deese deselve al waaren , soo en volgd daar immers niet uit , dat sijn deselve soo gebruikt hebben , als men siet , dat sijn honderden van Jaaren daar naa , en nog heedendaags gebruikt werden : wat het eerste gedeelte van deese teegenwerping belangd , daar op seggen wij , dat daar gants niet aangeleegen soude leggen , hoe en op wat wijze de oude Griekse streepjes mogten geweest sijn , als men maar daar door geen besluit soude willen maaken , dat de heedendaagse deselve niet en sijn : want gelijk het een gants vrijwillige saak in alle Taalen is geweest , en nog is : de Klinkers en Meedeklinkers met deese , of geene , gedaantens uit te drukken , gelijk uit het A B van ieder Taal kennelijk is : alsoo heeft het de Grieken ook vrij gestaan een soort van streepjes te bedenken , en te gebruiken , die alderbest met haar sinderlijkheid oover een quaamen.

Van grooter belang is het laatste gedeelte van haare teegenwerping : naamendlijk, of de oude Grieken (ge-
noomen sij hadden streepjes gehad) deselve soo hebben
gebruikt , als sij honderden van Jaaren daar naa eerst
souden sijn ingevoerd , en nog heedendaags gebruikt
werden.

Wat ons gevoelen dien aangaande belangd ,
wij willen gaarn bekennen , dat wij geen behulpmid-
delen bij der hand en hebben om de oudheid der Griek-
se streepjes , verder te bewijzen , als sij alreede van
geleerde Luiden aangeweesen is : maar dat seggen wij
egter tot voorstand van de heedendaagse , dat er tot
nog toe geen kragtig bewijs genoeg , van alle geleerde
Luiden te saamen, is bijgebracht , waar door haare oud-
heid , immers niet haare deugdelijkheid , in twijfel be-
hoord getrokken te werden. Want lieve ! let eens
op de swakheid van haare reedekaaveling : de heeden-
daagse Griekse streepjes koomen niet oover een met de
maat en klank der Vaarsen , ergo soo sijn de selve geen
deugdelijke streepjes : en sie Leeser , dit is de spil , daar
alhaar bewijs opdraaid ! 't is waar, dat sij misschien waar-
lijk kunnen seggen , dat in de alder oudste Griekse
Boeken geen streepjes gevonden werden ; maar daar
meede souden sij alleen kunnen bewijzen , dat deselve
toeklanken soo oud niet en waaren , als sommige , en
misschien wij wel souden meenen : maar de deugdelijk-
heid der uitgedrukte Griekse streepjes om ver te stoo-
ten , dat steund alleen op het geseide.

Om klaar te gaan , het is een verouderd gevoelen
der Geleerde , dat de heedendaagse Griekse streepjes ,
soo niet van onweetende Paapen en Munniken , of
andere

andere Schaapshoofden : immers van neufwijse Mensfen sijn bedagt en ingevoerd : dit meenen sij vastelijk te kunnen bewijsen uit de wanschikkelijkheid , dié sijn bevinden in de Griekse Vaarsen : wanneer sijn naa de streepjes souden moeten uitgesprooken werden , en dit sou nog al oover het hoofd kunnen gesien werden , indien maar niet het hoofd der Griekse Digters *Homerus* , seg ik , met deese wanschikkelijkheid oover gooten was.

Maar om ons niet alte lang op te houden met het bewijs , dat het geen onweetende Paapen en Munniken of andere neufwijse Mensfen geweest sijn , die de Griekse streepjes, of bebben bedagt, of weeder leevendig gemaakt: soo sal ik den Leefer maar wijsen tot het meergemelde Boek *de Poëmatum cantu* : waar in aangeweefen is , wie en wat voor geleerde Luiden haar met het invoeren , of wel weeder leevendig maaken der voornoemde streepjes bemoeid hebben : soo dat het niet te gelooven is , dat de selve tot verwarring en verbijsatering deeser soo heerlijke Taal , en haar uitspraak : maar veel eer tot der selver nut en behoudenis , soo niet weeder leevendig gemaakt , immers op de baan gebracht sijn : eeven gelijk men weet , dat wel eer de *Maforetha* de *puncta* , of de streepjes , in de Hebreuse Taal hebben bedagt , en ingevoerd , om de onwaardelijke schat van Goodes beloften in de Boeken van Mofes , en de volgende Propheeten , en andere Godgeleerde , opgeslooten , voor alle aanstaande vervalsingen te bevrijden : wat nu de reeden van haar bewijs belangd , dat naamendlijk de streepjes van de Griekse Taal niet en konden deugen , dat meenen sij daar uit te kunnen bewijsen , om dat sijn niet oovereen en

koomen

koomen met de maat en klank der Vaarſen : dog het is ſoo verre daar van daan , dat deeſe teegenwerping eenigſins tot haar voordeel ſij , dat wij daarom te vaſter gelooven (dewijl dit haar eenigſte uitvlugt is) dat de heedendaagſe ſtreepjes der Griekſe taal , gants en gaar moeten oover een koomen met de natuurlijke klank der woorden.

Om nu dit ons gevoelen dies te kragtiger voor te ſtellen , en alle verdere uitvlugten af te ſnijden : ſoo is ons voorneemen de aard der Griekſe Digtkunſt (voor ſoo veel ons oogmerk belangd) eens ter deegen voor oogen te ſtellen , en uit het ontleeden der Griekſe Vaarſen ſelfs , de ſlof heid , of liever onvermoogendheid der Griekſe Digtters , en in het beſonder van Homerus , een oovervlieger nogtans (gelijk wij weeten) onder haar , naaktelijk te doen blijken : de Griekſe Digtkunſt dan komt in maat en klank oover een met de Laaijſe . te weeten , ſij begint en volend haar Vaarſen naa een ſeeker getal van korte en lange Lettergreepen , en niet naa eenig Rijm , gelijk onſe , en onſer Naabuuren Vaarſen doen : wanneer nu eenig Vaars goed ſal ſijn , ſoo moet naarſtiglijk gelet werden op twee ſaaken : eerſt welke Lettergreepen lang , en welke wederom kort moeten gerekend werden : en daarom ſiet men , dat het ook een laſtig werk is , om tot die kennis te geraaken : dog om de moejelijkheid ſoo veel te verligten , als eenigſins doendelijk is geweest : ſoo bevindmen , dat de Griekſe Digtters (in het eerſte voornaamendlijk) ſeer veel vrijheid hebben gebruikt , het welk ook tot benijdens toe der Latijnſten , die haar ſtipper aan de Wetten gebonden hebeen , gelukt

is :

is: gelijk *Martialis* daar genoeg op schrold in zijn Punt-
digten, als hij seid:

*Ages Ages licet sonare
Nobis non licet esse tam beatiss.
qui Musas colimus severiores.*

het laatste hebben sij met de Latijnisten gemeen, al-
leenlijk sijn sij wederom daar in gelukkiger, dat sij de
Lettergreepen gemakkelijker weeten te verminderen
en te vermeerderen, als de voornoemde: en soo mag
ten dien opsigte met regt gesegt werden

*Graji ingenium, Graji dedit ore rotundo
Musa loqui*

Gefien dan hebbende waar in de Griekse Digtkunst
(in het ruige genoomen) bestaat soo, laat ons nu eens
sien, uit hoe wcl Lettergreepen een Vaars genaamd
Hexameter bestaan moet! om dit naa eis van saaken
wel te doen, soo is het noodig, dat wij eerst (gelijk
wij begonnen hebben) de Griekse Lettergreepen aan-
merken voor soo veel sij, of kort, of lang gerekend
werden: de korte werden verstaan de helft te sijn van
een lange: en een lange de plaaes te bekleeden van
twee korte: dit toegestaan sijnde (want dat is buiten
alle teegenspreking) soo seggen wij dan, dat een
Versus Hexameter (op het korste genoomen) bestaan
kan uit twaalf lange Lettergreepen: dog gemeenlijk
bestaat soo een Vaars uit dertien, en somtijds uit meer.
Dog ten hoosten uit 17 Lettergreepen, te weeten, elf
lange, en twee korte: want het de gewoonte der Grie-
ken, gelijk ook der Romeinen is, de tiende lange Let-
tergreep, en sommige andere, te veranderen in twee
korte,

korte, gelijk kennelijker is, als dat het behoefd in het breede beweefsen te werden.

Genoomen nu, men vind een Vaars bij gelijkenis bij Homerus

Ουνεκα τὸν χρυσὸν ἠπικησ' ἀρητηεα

sonder eenige uitgedrukte toeklanken geschreeven, wie sal twijffelen, die de maker daar van kend, of het is seer goed, immers dat het in het minsten niet en strijd teegen de aard van de Griekse Digtkunst? evenwel om klaarder te gaan, soo laat ons dit Vaars eens ontleeden in sijn voeten, te weeten, twee lange, of een lange en twee korte voor een voct genoomen: aldus

Ουνεκα | τὸν | χρύ | σὸν | ἠπικη | σ' | ἀρη | τηεα,
Μαγύπαι | ἔχραϊ | σμησκη | πλεοναα | συμμθε | ὄτο

in het eerste Vaars heeft men deese voeten

- υ υ | - - | - - | - - | - - | - -

in het tweede deese

- | υ υ | - - | - - | - - | υ υ | - -

dit nu (gelijk gesegt) en strijd niet teegen de Griekse Digtkunst: want deese Vaarsen, en in Lettergreepen, en in Voeten, daar meede oover een koomen: Maar behalven dat wij de Maat der Vaarsen hebben aangeweefsen, soo heeft ons gelust de heedendaagse toeklanken op ieder Lettergreep te stellen, gelijk sij in de gedrukte Bocken te vinden sijn: nu is de vraag, of deese uitgedrukte toeklanken sig kanten in deese Vaarsen teegen
de

de Digtkunst of niet: foo jaa, dat moet getoond werden, foo neen, (gelijk sij waarlijk niet en doen) foo vraagen wij (dewijl sij met de Lettergreepen, en met de voeten ten vollen oover een stemmen) dan wederom, wat de reeden mag sijn, waarom dat men dan foo schreeuwd, dat de heedendaagse Griekse uitgedrukte verheffingen de oorzaak sijn, dat de Griekse Vaarsen met die soetigheid, en aangenaamheid, niet en kunnen geleesen werden, als sij wel behooren? want foo dit in sommige, foo is gelukt, waarom ook niet in alle andere? want dat oordeelen wij heeft teenemaal gestaan in de magt, en wil, der Griekse Digtters, foo sij der maar slegts om gedagt hadden: maar sal men wederom seggen, het komt foo juist maar bij geval, dat de toeklanken in deese Vaarsen met de Lettergreepen, en voeten, en maat, oover een koomen, gelijk uit de kleine hoop wel te besluiten is, maar al wederom, kan de veelheid der mislaagen, gelijk wij toonen sullen: Kan het gebrek der Vaarsen een bewijs sijn van haare deugdelijkheid? geensins, wel dan: foo moet sig niemand verwonderen, dat wij deese misgreepen gaan wijten, niet aan de voornoemde streepjes: maar veel eer en voor al aan de onvolmaaktheid van de Griekse Digtkunst: wel is waar dat de Grieken die lof hebben booven alle andere Volkeren, dat haare Digtters, en wel voornaamendlijk haar *Homerus* een oovervlieger in die konst geweest is: maar evenwel dat en strijd daar teegen niet, dat hij niet misschien een mislag (immers doen het nog hij haar voor geen mislag gehouden wierd) sonde begaan hebben: want waar van daan anders het bekende loopje,

D

Ali-

Aliquando bonus dormitat Homerus.

want het zij wij de Griekse Digtkunst in haar selve alleen, of in vergelijking van de onse, en der Franschen aanmerken, men sal bevinden, dat de onbedagsaamheid, of liever, de onvermoogendheid der Griekse Digtters, en niet de bekende Streepjes, oorzaak zijn van foodaanige wanschikkelijkheid.

De Griekse Digtkunst, in sig selve aangemerkt zijnde, leerd ons, dat'er niet alleen seer veele woorden i maar ook seer veele Vaarsen bij haar Digtters gevonden werden, van welke sommige gants en gaar in deese, andere minder, andere weinig of niet, wanschikkelijc en zijn, ja daar sijnder, die in alle deelen, soo net met den natuurlijcke klank, en trant, oover een koomen, gelijk wij getoond hebben, als of'er geen Vaars ooit gevonden was geweest, die niet in alle deelen, en in Maat, en in toeklanken oover een quam, gevonden was: onder de Vaarsen, die wij gants en gaar wanschikkelijc agten, reekenen wij

Νῦν ἀνὰ στρατὸν ὄρσε κακὴν ὀλέκοντό δ'ε λαοί.

onder de min wanschikkelijke, de volgende,

Πολλὰς δ'ἰφθίμους ψυχὰς αἶδε πρόιαψεν.

en onder die geene, die weinig of geen wanschikkelijc heeden hebben, deese.

Μῆνιν ἀειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος

dog onder de gants volmaakte (tot een staaltje) deese naavolgende,

ὄνυχα

ὄνεια πὴν χρύσην ἠΐμασ' ἀρηΐες
Μήνυτοι ἔχραιομα σαΐπρον καὶ σῆμαθ' ἑαυτοῦ.

en meer andere, enz.

En soo dit alles iemand niet genoeg konde oovertuigen: soo seggen wij nog ten oovervloed, dat de leergerige Leefser sal bevinden, dat'er in de Griekse Taal veele woorden sijn, die (de selve Streepjes blijvende) in het eene Vaars wel, in het andere Vaars quaadjik van de Griekse Digtters (sonder onderscheid) gebruikt sijn, tot voorbeelden deese volgende woorden enz.

Te weeten, μέλαινα en μελαίνη: en αἰνιῶν en αἰνιῶσις: μέσων en μέσους en μέσας: ἔχουτε, ἐχόντων, waar van het eerste naa de uitgedrukte toeklank niet oover een en komt met de Maat, die in het volgende Vaars behoorde onderhouden te werden: daar nogtans het laatste (met een uitgedrukte verheffing geteckend sijnde) geheel wel met de trant van een ander Vaars, en dat op de selve plaats, oover een is koomende,

Σοῖσιν ἐνι μέγαροισιν, ἐγὼ δ' ὄσιν ἦα μέλαινας.
Ἐΐθακ' ἐλεξάμενη κοίλη περὲν ἠὲ μελαίνη.

dus verre dan de Griekse Digtkunst in haar selve aangemerkt hebbende, laat ons nu de selve eens gaan vergelijken bij de onse, en daar naa bij de Franse (om van geen andere te spreekken) en dan sult gij, als in een spiegel, kunnen sien, hoe gereed het de Griekse Digtters geweest is, tot duiddaartige, en diergelijke misflaagen te vervallen: want een waar de braave geesten onses

tijds daar in hadden gelieven te voorsien, wij souden meede als nog in deese selve dwaaling hebben gestee- ken, en misschien met al soo weinig hoop, om ooit of ooit daar uit te geraaken, als'er de Grieken, en de heedendaagse Franssen uitgeraakt sijn: om dan dit ons seggen met eenige voorbeelden te bekrachtigen, soo let op de Vaarsen van Dathenus, Psalm 89. alwaar gij tot een staaltje, grouwelijke mislaagen in dit deel vinden sult.

De aard nu van de Vaarsen der voornoemde Psalm (om dit voor af te seggen) bestaat daar in, dat de Lettergreepen op deese volgende wijze moeten klimmen, en daalen: of soo sij daar van koomen af te wijken, soo sullen sij gebrekkelijk bevonden werden: de Maat dan, sij deese.

Uit deese Afbeeldfels nu soo blijkt, dat de 1, 3, 5, 7, 9, 11. Lettergreepen, in een *Pentameter* in onse
Taal,

Taal, moeten daalen: , maar de 2, 4, 6, 8, 10, 12, rijfen: een *Hexameter* verscheeld alleen daar in van een *Pentameter*, dat hij een Lettergreep langer is: soo dat een *Pentameter* altijd eindigd met een rijfende: een *Hexameter* met een daalende Lettergreep: onderzoek nu eens alle de Vaarsen van de Fransen, en oude Neederduitsen, en in het besonder, de 89. Psalm, soo sult gij (weinige uitgesonderd) de een door de ander gerekend, bevinden, dat'er mislaagen teegen alle Maatslaagen sijn.

Maar wat de Psalmen, en voornaamendlijk de 89. van *Dathenus* betreft: daar op souden wij tot verschooning kunnen bij brengen, dat hij de Psalmen Davids (noodshalven) als te post hadde opgeflanst: ten waar wij saagen, dat *Clement Marot: Theod. Beze* in de voornoemde 89. Psalm. *Bartas Christofle de Gamon, Theod. Corneille, Petr. Corneille*, en andere (die misschien nog leeven) van sulke diergelijke gebreeken opgevuld waaren: want voorwaar wie kan in de 89. Psalm van *Dathenus* dulden, dat hij seid (volgens onse Maatslag) *Heemélen, Aardryk, Heilige, Vyandén, Ion-géling, Regtérhand*, en (het geen niet te verschoonen is) *Ráseeren* enz. ? nietemin, sie *Beze* in de voornoemde Psalm, vind men daar niet in het 1. 2. 3. 4. vers *Seignier, Jámais, Dúrer* ? alle hebbende de klank op de eerste Lettergreep: voorts in *Clement Marot Pseu-me I. vers. 1. 2. 3. Málins* voor *Malins: Pétheurs* voor *Petheurs: place* voor *placè*: daar en booven voor aan in de weeken van de Franse *Bartas, Guidès, Portè-flambeaux Lache*: in *Gamon* meede teegen de weeken van *Bartas* in het begin *Escrouler*, en in een en het sel-

ve waas ſtaat & *Souſſiens*, ſans *Souſſiens*, *Eſtages*, *Guide* enſ.

Daar en booven ſie *de Poëmes Dramatiques du T. Corneille* 1. Partie les engage 1. Comedie verſ. 1. 2. 3. 4. alwaat men vind, *Trahir* voor *Trahir*: Act. 1. Scene. weedet om *Trahir*, *parle* enſ. inſgelijks *le Theatre des P. Corneille* 1. Comedie Actus 1. Scene 1. verſ. 1. 2. 3. 4. 5. *Servit* voot *Servit*: *Màlgre* voor *Malgré*: *Enquerè* voor *Entiere*: hier meede ſouden wij meenen ten oovervloed de mislaagen der Franſe te hebben aangeweefen: maat om alle verdereuitvlugten af te ſnijden, ſoo ſullen wij hier nog andere ſtaaltjes bijvoegen van andere: gelijk uit haar werken blijkt, als voor eerſt: *les Faſcheur* Comedie de *I. B. P. Moliere*. Prologue verſ. 1. 2. 3. 4. *Grotte* voor *Grôtte*: *Speſtacle* voor *Speſtacle* Actus 1. Scen. 1. verſ. 1. *Aſtre* voor *âſtre*: enſ. *l'Amant indiscret* Comedie par le Sr. *Quinault* Act. 1. Scen. 1. verſ. 10. 11. 12. 13. 14. 15. *Philipis*: *Couleur* voor *Couleur*: *Facon* voor *Facon*: *Entendè* voor *Entèndre*: *Obſerve* voor *Obſervè*: *Certain* voor *Certain*: *V'oſtre* voor *V'oſtre*: *Andromaque* Tragedie par le Sr. *Racine*, Act. 1. Scen. 1. verſ. 1. 2. 3. *amy* voor *Amy*: *Fortune* voor *Fortune*: *une face* voor *une face*: *Semble* voor *Semble*: voorts ſatires du Sr. D. *à Fribourg* Latire 1. verſ. 1. 2. 3. 4. *Muſe* voot *Muſe*: *Amu* voor *ama*: *ſimple* voor *ſimple*: *paſſè* voor *paſſè*: *ſyver* voor *ſyver*. enſ.

Endelijk ende ten laaſte, ſoo blijkt deefe ſaak ſeer naakt en klaar uit de gedigten van *Monſr. de la Volpiliere* in ſijn Ode 1. 2. 3. enſ. ſelfs aan ſijn Majesteit van Frankrijk toegeëigend, genaamd *la Hollande au Pieds du*

du Roy: waar in, met waarheid gesproken, alsoo veele en swaare mislaagen teegen de maatslaagen der Vaarsen, als'er ooit of ooit in de Psalmen van *Dathenus* te vinden sijn: en derhalven heeft het mij onnoodig geagt eenige staaltjes op te haalen, waarom wij besluiten, dat het niet wonder is, dat de Grieken oover soo veel honderden van Jaaren in die blindheid hebben gesteecken: dewijl het nog meer verwonderings waardig is, dat de heedendaagse Franssen, siende hoe gelukkig wij deese Klippen weeten te mijden, dat sij als nog (seg ik) uit haare slaapsiekte niet en ontwaaken, en haare werken als nog met soo kennelijke mislaagen koomen te besoeeten: ten waar het al wederom tot haar versooning konde bijgebracht werden. dat het in haar Taal gants en gaar een onmoogelijkheid was: en soo sullen wij haar neevens de Grieken deese onmoogelijkheid, voor geen doodsonden toerekenen: dewijl ik zelfs van gevoelen ben, dat de Latijnse Taal, daar ook meede besoeeteld is.

Sie daar, nieuwsgierige Leeser, het geen tot ons voorneemen noodig was: want nu meenen wij, uit de vergelijking der Griekse Digtkunst met de onse, en Franse onweederleggelijk te toonen, dat de Griekse Digtkunst daar in niet ongelukkiger, als de onse ten tijde onser Voorvaaderen, en der Franse nog is, en dat derhalven de mislaagen, in de Griekse Vaarsen begaan, niet de streepjes, maar de Digtters zelfs, moeten toegeschreeven werden: want soo de onse, en Franse, die selfde mislaagen, en dat soo veel honderd Jaaren daar naa, hebben, en nog daagelijks begaan, wat reeden souden daar kunnen bedagt werden, die de

Griekse Digtens van die mislaagen souden konnen bevrijden? Want naa het bekend spreukje:

Aliquando bonus dormitat Homerus

gelijk ook, sulks uit het Puntdigt van de Spaanse Digtens kennelijk is.

Edita ne brevibus pereat mihi charta libellis

Dicamus potius τὸν δ'ἀπομειβόμενος.

Het neegende Hoofdstuk.

*Van de uitgedrukte verheffingen,
of streepjes.*

In het voorgaande Hoofdstuk afgehandeld hebbende het onderzoek der streepjes in de Griekse: soo sijn wij nu (volgens onse beloften) vaardig, om te gaan onderzoeken, of onse Neederduitse Taal ook meede eenige dusdaanige streepjes van nooden heeft: om nu deese vraag eens uit de grond op te lossen, soo laat ons meede onse Taal aanmerken, of soo als sij ons nu voorkomt, en van ons heedendaags bebruikt werd: of soo als de selve soude behooren te sijn (dat de goede God nog lang genaadelijk gelieve te verhoeden!) als sij hier naa uit de Boeken alleen souden moeten werden geleerd en opgekrabd: wat onse heedendaagse Neederduitse Taal belangd, wij meenen met goede reedenen staande te kunnen houden, dat deselve (soo niet geheel en al) immers veel minder, als eertijds de Griekse, de streepjes van nooden heeft. Dit ons gevoelen meenen

meenen wij (onder verbetering) dat uit ons voorgaande Hoofdstuk kragtiglijk sal kunnen bevestigd werden: dewijl wij aldaar hebben aangewezen, hoe groot een nuttigheid het gebruik van de η en σ twee dubbelde Klinkers (ten opsigte van het wegneemen van veele dubbelsinnigheeden) de Griekse Taal heeft aangebragt: en naademaal wij aldaar meede getoond hebben, dat de dubbelsinnigheeden, die uit de oovereenkomst der Letteren, in gelijk luidende woorden, veroorzaakt waaren, de eerste grondslag sijn geweest van het uitvinden der uitgedrukte Toeklanken: soo meenen wij ook, dat hoe onse Taal meerder dubbelde Klinkers heeft als de Griekse, hoe de selve ook minder dubbelsinnigheeden, dies aangaande onderworpen is, en dien volgens het gebruik der streepjes minder van nooden heeft. Dat nu de Neederduitse Taal meerder dubbelde Klinkers heeft, als de Griekse, dat is buiten alle teegenspreeking: want wij alle onse Klinkers (die vijfin het getal sijn) kunnen verdubbelen: gelijk voor heen aangewezen is. Dit dan voor af beweesen sijnde, soo laat ons sien of er ook eenige andere noodsaakelijkheid soude kunnen bedagt werden: wat ons gevoelen aangaat, wij souden ligtelijk kunnen seggen, dat er geen noodsaakelijkheid met alle is: maar dewijl wij uit de heedeedaagse Schrijvers bemerké, dat sij doorgaans de uitgedrukte toeklanken, en streepjes, meer en meer beginnen te gebruiken, soo sal het ten dien opsigte niet ondienstig sijn, dat wij de oorzaak daar van wat naader koomen in te sien, op dat het eenmaal voor de leergierige blijken mag, hoe ver haar gevoelen dien aangaande, of aanneemelijk, of verwerpelijk sij. De

streepjes dan willen sij gebruikt hebben voornaamend-
 lijk in tweederlei voorval: eerst om door haar behulp
 het onderscheid van een duffe of heldere O aan te wij-
 sen: ten tweede om daar door van een walgelijke ver-
 dubbeling van Klinkers (soo sij het helieven te noemen)
 verlost te sijn: wat het eerste voorval aangaat wij oor-
 deelē (onder verbetering) dat hier swaargheid gemaakt
 werd, daar geen swaargheid en is: dewijl het seker
 is, dat de dufheid van de O in sommige woorden niet
 voort komt uit den aard, en eigenschap van deese Let-
 ter: maar alleenlijk uit het quaad gebruik der selve:
 want dat is kennelijk genoeg, dat de duffe O (soo men
 die noemd) de plaats bekleed van de U, gelijk *konst*
 voor *kunst*, *dol* voor *dut*, *vuorgen* voor *vuurgen* enz.
 en der halven stellen wij voor vast, dat soo iemand de
 O voor een U gebruiken wil, dat hij ook die Letter
 met sijn behoorlijke klank (gelijk in andere woorden
 geschied) uitspreken moet: en dan blijkt klaarlijk,
 dat het soo genaamde onderscheid van een duffe en
 een heldere O geen meerder grond en heeft in onse
 Neederduitse Taal, als of men in alle Letteren dusdaa-
 nig een onderscheid soude willen soeken, die uit een
 quaaide gewoonten met een seer duf geluid uitgesproo-
 werden: gelijk *Leiden*, *honden*, *breiden*, als of het
 was, *Leyen*, *houvven*, *breyen*, en diergelijke meer:
 en derhalven onnoodig om sulks met streepjes aan te
 wijfen.

Wat nu het tweede voorval belangd, naamendlijk,
 of men om het verdubbelen der Klinkers te mijden de
 streepjes behoord in te voeren: daar op sullen wij nu
 mede naar eis der saaken kortelijk antwoorden: in

het

het voorgaande Hoofdstuk hebben wij aangewezen, dat het een gewenste zaak voor de Grieken soude geweest zijn, indien zij ooveral Letteren hadden ingevoerd, daar zij het onderscheid der woorden naamaals met streepjes hebben moeten aanwijzen: wij hebben ook aldaar getoond, dat het invoeren van de H, en Ō veel dubbelsinnigheeden der woorden heeft weggenomen: en derhalven dat het te wenſſen waar geweest, dat de Grieken de A, de I, de Y, ſoo hadden verdubbeld, als zij de E, en O, verdubbeld hebben: want (gelijk uit het begin van dit Hoofdstuk getoond is) ſoo ſouden zij nog veel meer dubbelsinnigheeden tuſſen gelijk luidende woorden hebben kunnen wegneemen: uit welk alle wij met regt hebben moogen gaan beſluiten, dat de Neederduitſe Taal in dit deel gelukkiger is, als de Griekſe, dewijl zij al haar Klinkers, als A, E, I, O, U, gelijk bekend is, verdubbelen kan.

Dit dan voor af geſegt hebbende, ſoo meenen wij klaarlijk te blijken, dat het gebruik der dubbelde Klinkers, in dien deele, niet alleenlijk niet walgelijk, maar ook ſeer voordeelig is. En dien volgens voor onſe Neederduitſe Taal noodſaakelijk zij.

Wat nu verders de gewaande beknoptheid aangaan mag, het is ſoo verre daar van daan, dat onſe Taal daar door eenig voordeel ſoude kunnen genieten (gelijk in het vervolg blijken ſal) dat'er geen ſlimmer naadeel voor de ſelve kan bedagt werden.

Want voor eerſt meenen wij te kunnen toonen, dat deeſe gewaande beknoptheid ſtrijdig is teegen de ſuiverheid van onſe Taal. Ten tweeden, teegen vaſte en onwrikbaare Wetten van de oover een komt, die'er

ſijn

sijn moet tussen der naamwoorden, *eental*, en *meertal*: Ten derden, teegen het te saamen trekken der Lettergreepen, en voorts teegen alles, dat tot vastigheid van onse Taal, en woorden dienen moet: en eindelijk sullen wij ten oovervloed toonen, dat de voorverhaalde beknoptheid, geen beknoptheid, maar een ballast: geen volmaaktheid, maar wanschikkelijkheid: geen sie-raad, maar een ontsiering weesen kan. Om nu te toonen het eerste, naamendlijk, dat de gewaande beknoptheid strijd teegens de suiverheid van onse Taal, soo diend alleenlijk aangemerkt, dat door het wegneemen van een Klinker, met eenen weggenoomen werd, dat geen, waar aan alleen de oorspronk der woorden kennelijk is, naamendlijk, de eenpaarigheid van Spelling, die der tussen af komstige en grondwoorden vereist werd, gelijk bij voorbeeld: hoe soude iemand kunnen weeten, van wat grondwoord *eenpaarigheid*, gelijk ook, *vermaakelykheid*, en alle andere meer, af komstig waaren: ten sij men de *paa*, en *maa*, schreef met AA, als koomende het eerste van *paar*, en het ander van *maak*: want hier een enkelde A' te stellen met een streepje, dat soude al te wanschikkelijk sijn: gelijk hier naa breeder sal getoond werden.

Dus verre dan van het eerste, volgd het tweede, naamendlijk, dat de selve beknoptheid strijd teegen de Wetten van het *meertal*, tot het *eental*: want dat stellen wij voor vast, dat het *meertal* uit het *eental* voort komt, door het bijvoegen van de Letters N, of EN en S, blijvende voorts alle voorgaande Letteren in haar geheel, gelijk wij sulks in het breede op sijn plaats toonen: waar blijft dan wederom de gewaande be-
knoptheid?

knoptheid? teegen het faamen trekken der woorden, genaamd *Syncope* en *Crafsis*: werd in deesen deele meede gefondigd: want dit is een staale Wet in onse Neederduitse Taal, dat de Klinkers, die in de voorgaande Lettergreep of Lettergreepen sijn, niet en veranderen, schoon de woorden door een *Syncope* of *Crafsis* verminkt werden: en derhalven soo men geschreeven vind (gelijk men schrijven moet) *staam'len*, *beed'len*, *Goôn*, *Vaan*, soo is het noodsaakelijk, dat men schrijft *staamelen*, *beedelen*, *Gooden*, *Vaadem*, het welk waar sijnde, waar blijven sij met haar beknoptheid? want hier te willen schrijven *stámlen*, *bédlen*, *Gón*, *vám*, wat sou dat anders sijn, als de woorden te raabraaken, de Spelling te verwarren, en sig voor Geleerde en ongeleerde ten toon te stellen?

Voor het laatste, en als tot oovervloed, fullen wij kortelijk aanwijzen, en daar meede deese verhandeling besluiten, dat de gewaande beknoptheid geen beknoptheid maar een ballast geen volmaaktheid maar wanschikkelijkheid, geen versiering maar ontsiering behoord genaamd te werden: en dat dit waar is, blijkt klaarlijk, want voor eerst soo voerden in dat geen, dat ten deese deele (gelijk beweesen is) onnoodig, en dien volgens oovertollig is: want waar toe de streepjes, daar men met de gewoonelijke Letters volstaan kan? dewijl men weet, dat de streepjes nergens anders toe en dienen, als alleen om dubbelsinnigheeden weg te neemen, en andere dingen aan te wijzen, die met geen Letter of Letteren kunnen weggenomen, of aangeweesen werden: en soo meenen wij bij goed gevolg, dat de meergemelde beknoptheid, en dien

dien volgens de streepjes ten deese deele alleenlijk tot ontfering, en tot geen verficring voor onse Taal kunnen zijn.

Het tiende Hoofdstuk.

Of er ook streepjes in de Neederlandse Taal van nooden sullen zijn voor de naakoomelingen, te weeten, als onse Taal uit de Boeken alleen soude moeten geleerd werden.

Volgd nu, dat wij koomen te spreken, of men ook in de Neederlandse Taal, wanneer sij alleen uit de Boeken soude kunnen geleerd, en op gebrabd werden, of tot behulp der Uitlanders, of Vreemdelingen, eenige streepjes van nooden heeft: eer wij hier op ons gevoelen koomen te uiten, soo sal het ten hoogsten noodig sijn, dat wij eerst den aard van onse Taal, voor soo veel hier noodig is, naaktelijk koomen te oopenbaaren: want dat naa behooren gedaan sijnde, soo sal de saak met weinig moeten kunnen verhandeld werden: om dit nu naa behooren te doen, soo laat ons eerst spreek van den eigenschap der Latijnsen en Griekse Taal, voor soo veel de natuurlijke klank haarer woorden aangaat: de Latijnsen Taal heeft dat geluk booven de Griekse, dat men altijd weeten kan, waar haar natuurlijke klank sijn moet, als men maar weet, of de naast laatste Lettergreep kort, of lang is: want de selve kort sijnde: sie *Scaliger de causis Linguae Latinae Cap 55*. soo is de klank op de voor naast laatste Lettergreep: maar de selve lang sijnde, soo werd ook aldaar de natuurlijke klank der woorden gehoord: want dat staat ook wel aan te merken, dat volgens het gevoelen der

der meeste geleerde, de Latijnsche woorden de natuurlijke klank op de laatste Lettergreep niet en kunnen ontfangen: en derhalven had het een seer gewenste zaak voor haar naakoomelingen geweest, indien zij haars Klinkers, daar zij lang moeten uitgesproken werden, hadden verdubbeld: soo en souden wij heedendaags niet behoeven te fugten onder den last van soo veel reegelen, de welke nu noodig sijn, om iemand sonder hinder de Latijnsche Taal te leeren leesen, en spreken: gelijk sulks (tot ons groot leetweesen) uit het nooit volpreesen werk van den *Mr. Smetius* kennelijk is: en derhalven soo der eenige reedenen souden kunnen bedaget werden, om op de Latijnsche woorden streepjes te setten, wij bekennen, dat dit de voornaamste reedenen souden moeten sijn geweest, gelijk men ook siet, dat de Roomse geestelijkheid de selve tot dien einde in haar *Missal* enz. gebruiken.

Anders is het geleege met de Griekse Taal, immers soo als zij heedendaags geleerd werd: want behalven, dat de natuurlijke klank der woorden door de lankheid, of korthed, van de naast laatste Lettergreep niet en kan aangeweesen werden: maar dat sulks eeniger maaten (gelijk bekend is) kan geschieden door de lankheid, of korthed van de laatste, en wel, dewijl de leerling bij gebrek van dubbelde Klinkers onseker is (gelijk aangeweesen is) of de laatste Lettergreep kort of lang is, en-daar en booven schoon hij dat al wist, egter niet versekerd kan sijn, waar de natuurlijke, klank der woorden moet gehoord werden: dewijl de Griekse Taal niet alleen de natuurlijke klank ontfangt op de voor naast laatste, of

naast

naast laatste : maar ook seer dikwils op de alderlaatste : soo is het ten hoogsten noodsaakelijk geweest , dat sulks , doen de Griekse Taal uit de Boeken begon geleerd , en op gekrabd te werden met streepjes *voor de Leerlingen* aangeweesen wierd , en dit is geweest (gelijk wij meenen in het 7. Hoofdstuk beweesen te hebben) de reeden waarom de meergemelde streepjes in de Griekse Taal op alle woorden (sonder onderscheid) in gevoerd sijn.

Wat nu de Neederduitse Taal in dit deel aan gaan mag , soo als sij schier of morgen alleen uit de Boeken sal moeten geleerd en op gekrabd werden , of soo als men haar met de meeste vrugt aan uitlanders, en vreemdelingen , heedendaags souden gelieven smaakelijk te maaken : wij bekennen gaarn , dat wij ons in het bepaalen van eenige seekere Reegelen of Wetten verleen vinden : want hoe wel wij tot lof van onse Taal roemen moogen , dat wij door het gebruik van onse dubbelde Klinkers van veele dubbelsinnigheeden booven de Grieken en Latijnen sijn verlost : en dat wij ook door haar behulp in het uitvinden der natuurlijke klank der woorden , groot voordeel hebben booven de voornoemde Volkeren egter naademaal onse Taal weederom iets besonders heeft booven deselve : soo is het een gants kommerlijke saak daar van iets seekers te bepaalen : niet te min , dewijl wij dit werk ons selven onderwonden hebben te ontvouwen : soo sullen wij (soo veel in ons is) hier van eenige aan , en opmerkingen , geeven , op dat misschien andere van schranderder geest, en oordeel, op deese of diergelijke gronden voortgaande , iets beeters moogen vinden ,

vinden ; dat tot opbouw van onse soo heetlijk een Taal noodig is.

Om dan hier van een aanvang te maaken , soo sulen wij onse gedagten laaten gaan op twee dingen : eerst op hoeveelderhande Lettergreepen de natuurlijke klank der woorden vallen kan : ten tweede , in welke woorden de toeklank op de laatste , in welke op de naaflaatste , in welke wederom op de voornaaflaatste : en dan ten derde , of ook onse Neederduitse Taal (soo als geseid) eenige streepjes van nooden heeft : eindelijk of de selve op de vierde van agteren , en soo voorts , vallen kan :

Wat het eerste aangaat , het is aanmerkelijk , het geen de groote *Scaliger* in sijn Boek *de Causis Linguae Latinae* Capite LVIII. aanmerkt : naamendlijk ; dat de Latijnisten (alleen uit een blinde naavolging der Grieken) sig in het stellen der toeklanken soo naauwe paalen gesteld hebben , te wecten , dat sij naa haat voorbeeld geoordeeld hebben , dat geen woord , het welk meer als drie Lettergreepen heeft , geen toeklank hebben mag , (*Lipsius de Pronuntiatione*) als op de laatste , naaflaatste , en voor naaflaatste Lettergreepen : als *innocuus* , *corporibus* , *insensibilibus* . Soo dat *Scaligers* gevoelen is (om reedenen hier te lang om in te voegen) dat de natuurlijke klank de woorden op meer als drie Lettergreepen , vallen kan : dog wat hier van sij , daar van sullen wij alhier niet verder spreken : hoewel wij gelooven , dat hij daar in niet mis getast heeft : en derbalven moet het den Leefer niet vreemd voor koomen , dat wij iets diergelijks in onse Neederduitse Taal hebben aan te merken , te meer , dewijl het

uit ontallijke woorden kennelijk is, dat de natuurlij-
ke klank der selven niet en valt op de laatste, nog
naastlaatste, nog voor naastlaatste Lettergreepen: ge-
lijk uit de volgende woorden (foo wij meenen) tot een
staasje blijkelyk is: als *leeuendige*, *Keiserlyke*, *vreem-
delingen*, *gesaamentelyke*, *uiterlykheid*, *bekommerly-
ke* enz. kennelijk is: en derhalven foo seggen wij met
den selven *Scaliger eodem capite*, waarom soude het
ons in onse Neederduitse Taal niet geoorloofd sijn, de
natuurlijke klank der woorden te stellen op meer dan
drie Lettergreepen van agteren? Dewyl sulks nog tee-
gen den aard van onse Taal (gelijk beweesen is) nog
teegen de gesonde reeden, nog teegen de wetten van
de Sangkonst strijdig is.

Dit dan aldus vast gesteld sijnde, foo koomen wij
tot het tweede, alwaar ons een oneindige moeite be-
schooren is, en daar wij nauwelijks weeten, waar te
beginnen, waar te eindigen: want dat is seker, dat het
vaststellen van de natuurlijke verheffingen der Nee-
derlandse woorden, foo een verward doolhof is, dat er
tot nog toe (bij ons weeten) niemand niet gevonden
is, onder al de uitgeeuers van *Spelkonsten*, *Spraakkon-
sten*, *Letterkonsten*, *Berigten*, *Aanmerkingsen*, die een
woord daar van aangeroord heeft: Dog niet teegen-
staande alle deeze swaargheden, steunende alleen op
de gesonde reeden, door het regtsinnig gebruikt der
Neederlandse Taal bevestigd, foo treden wij als een
andere *Theseus* met het kluuwen van *Ariadne* dit
Doolhol in, op hoop nogtans (foo wij het geluk moog-
gen hebben) om dit monster (de duistersteid van de saak
meenen wij) in het hartje daar van omgebragt hebbende,
een gelukkige uitkomst te erlangen.

De

De Neederduitse woorden merken wij aan, of, als enkelde, of, als te saamen gestelde, en van een, twee, drie, vier of, van meer Lettergreepen, de enkelde woorden van een Lettergreep (soo sij een verheffing hebben) sie *Scaliger capite LV 111.* die en kunnen de selve nergens anders hebben, als op die eene Lettergreep (*nam non entis-nulla sunt affectiones*) alle de andere woorden kunnen de verheffing niet alleen op een hebben, dat is, op de laatste: maar op veelderhande Lettergreepen: die van twee op tweede, die van drie op derde, die van vier op vierde enz., gelijk hier eeven te vooren beweesen is: om nu te weten, welke woorden de verheffing hebben op de laatste, of naastlaatste Lettergreepen, daar toe kan in het gemeen deese volgende aanmerking dienen, te weten, dat geen opregt Neederduits woord de natuurlijke verheffing op de laatste Lettergreep, ten sij door een *Crasis*, of saamentrekking, of afsnijding, *Apocope* genaamd: als *vuaardij* voor *vuaardijë*: *heerschappy* voor *heerschappijë*: *koopvaardij* voor *koopvaardijë*: *Kooningin* voor *Kooninginne*: *Boerin* voor *Boerinne*, enz. hebben kan. Volgens deese Reegel nu, soo is het gewis, dat alle woorden, verstaan enkelde (van de saamen gestelde hier naa:) van twee Lettergreepen buiten tegenspreeking haare verheffing hebben op de naastlaatste, gelijk, *Raapen*, *Peeren*, *VVynen*, *vooren*, *duuren*, *singen*, *springen*. Wat de woorden van drie, en meer Lettergreepen aangaat, deese hebben de natuurlijke verheffing op de naastlaatste, soo de selve Lettergreep met een tweeklank, of een dubbelde Klinker geschreeven werd: want de *Posi-*

fitio (gelijk de Latijnisten het noemen) heeft (gelijk hier naa breeder sal aangewezen werden) in de Neederduitse Taal geen kragt, om een Lettergreep te doen verlengen , gelijk bij haar. Maar indien de naaftlaatste Lettergreep kort is , soo verhuifd de verheffing op de derde , vierde enf. Lettergreep van agteren : op de derde in *hândeling* , op de vierde in *leevendige* : en dat alleenlijk daarom , om dat de derde van agteren , kort sijnde (gelijk bewezen is) de toeklank niet hebben kan ; die volgens de oorspronk , en eigenschap , van *leeven* , de *lee* toe komt : en hier uit souden wij met den meergemelden *Scaliger Capite citato* kunnen besluiten , dat soo de derde of *antepenultima* kort is , dat dan de natuurlijke verheffing komt te vallen op de vierde Lettergreep van agteren , en soo voorts : en derhalven soo soude de natuurlijke verheffing van een woord , ook op de vijfde , sesde toeklank enf. kunnen gesteld werden : dog met het geen uit onse Taal hier vooren bewezen is , daar sullen wij ons meede laten vergenoegen : alleenlijk sullen wij dat nog seggen , dat schoon een woord met een , of twee , of drie Lettergreepen , die alle kort sijn , vermeerderd werd , dat het egter sijn toeklank behoudt op die Lettergreep , daar de selve te vooren was , tot een voorbeeld , *leef* , *leeven* , *leevendig* , *leevendige* : *schând* , *schânde* , *schândelijk* , *schândelijkheid* , of liever *schândelikke* , *schândelijkheid* , dewijl de uitspraak van ouds is niet *ijk* , maar *ik* : en derhalven kort , ten sij men dit *ijk* , gelijk de Artici de Ω , somtijds kort stellen wilde , enf.

Van de enkele woorden treden wij oover tot de saamengestelde , en sullen daar meede (volgens belofte)

lofte) aanwijzen het geen aangaande de verheffingen aan te merken is. Dog eer wij daar toe koomen, soo meenen wij alder eerst noodig te sijn, dat wij aan wijzen, hoe en op wat wijze de Neederduitse woorden te saamen gesteld werden, en welke voor te saamen gestelde woorden te houden sijn: want dat klaarlijk aangeweesen sijnde (gelijk wij naa ons vermoogen verhoopen te sullen kunnen doen) soo meenen wij niet sonder reeden, dat'er seer veel hinderpaalen sullen sijn weg genoomen, die ons anders gewisfelijk hier naa soude hebben kunnen hinderlijk sijn: wat dan de saamenstelling der woorden aangaat, hoe en op hoe veelderhande wijze die geschied, daar van sullen wij nu vervolgens spreken: en wel voor eerst hoedaanig de saamenstelling der Neederduitse woorden geschied.

De saamenstelling der Neederlandse woorden geschied doorgaans sonder eenige de minste verandering der Letteren, soo van het eene als het ander woord: en hoe wel dit tot nog toe voor een seer wonderlijke, en gants voordeelige saak (niet sonder reeden) gehouden is; eevenwel is ons gevoelen, dat weinige dat saamenstellen wel begreepen hebben, want wij oordeelen (onder verbeetering) dat onse saamengestelde woorden, daarom in het saamenstellen geen veranderingen koomen te lijden, dewijl sij wel te saamen werden gesteld: Maar niet tot een (gelijk in andere Taalen) en niet in een koomen te smelten: en derhalven soo blijven alle onse te saamen gevoegde woorden in alles in de selve kragt en eigenschap, als of sij nooit te saamen gesteld waaren: bij gelijkenis, *Koóp-*

mán, *Kerkmeester*, en diergelijke: want *Koop* en *Man*: *Kerk* en *Meeſter* behouden en haar eige verheffing, en haar eige Letteren: en haar eige beteekeniffen; die ſij voor het te ſaamen ſtellen hadden: het welk bij mij de waare kenteekenen ſijn; waar aan men weeten kan, dat de kragt, en eigenschap, der woorden ongeſchonden gebleeven is: dit dan waar ſijnde (gelijk naader bliken ſal) ſoo vinden wij ons ſelven ontlaſt vaſt het ſmeeden van een oneindig getal wetten, die tot aanwijſing der verheffingen in ſaamengeſtelde woorden andersins van nooden waaren, en waar onder de vreemde deling ſoo wel, als de naakoomeling, ſouden miſſchien hebben moeten fugten, en de ſchrandeſte verſtanden onſes tijds tot nog toe te vergeefs haar Hoofd hebben gebrooken: en derhalven oordeelen wij (onder verbetering) dat tot uitvinding der natuurlijke verheffingen in ſaamengeſtelde woorden (mits de voorgaande ſtellingen waar bevonden werden) geen andere reegels van nooden ſijn, als de welke wij, in het verhandelen der ſelve in de enkele woorden, aangeweſen hebben: welke nu voor te ſaamen geſtelde woorden te houden ſijn, daar van fullen wij hier naa in het veertiende Hoofdstuk in het breede handelen.

Het elfde Hoofdstuk.

Van het verdeelen der woorden in haar lettergreepen.

Het is kennelijk, dat gelijk de lettergreepen bestaan uit letteren, dat alsoo ook de woorden bestaan uit lettergreepen: en daarom heeft het ons niet ondienstig gedacht, deese saak eens in het breede uit te pluifen: dewijl daar in seer slof van alderhande slag van menssen, en voornaamendlijk geleerde luiden, en dien het ook alderminst past, van Lettersetters behandeld werd. 't Is waar, wij konden (gemaks halven) ons te vreden houden met het geen in de Griekse, en Latijns taal, in dit deel van geleerde Mannen is voortgebracht, en in het ligt gegeven: dog dewijl ieder taal, en dien volgens ook de onse, iets besonders hebben, waar in sij van andere verschillen, soo sullen wij voor de onervarne, en leerlingen, eenige grondregeles dies aangaande ontwerpen: dog egter onder dat beding, dat indien wij ergens in mogten hebben gedwaald, of mis getast, het selve voor geen vieshoofdigheid, of neuswijsheid: maar alleen voor een mensselijke swakheid (die wij met andere gemeen hebben) mag erkend, of gerekend werden. In het verdeelen dan der lettergreepen, soo stellen wij voor eerst vast, dat ieder woord sonder onderscheid, het sij der een ander woord, of leedje, voor of agter werd bijgevoegd, sijn eige spelling behoud: als bij voorbeeld *bast-aard*: *uvoest-aard*: ens. want dit woord uit die twee woorden waarlijk is te saamen gesteld: soo ook *aan-gaan*, *af-gaan*, *be-gaan*, *ge-gaan*,

gaan, in-gaan, om-gaan, on-eedel, onder-vuijs, ont-gaan, op-gaan, opper-schout, uer-gaan, ust-gaan, voor-gaan, voort-gaan, vveeder, vveederom-gaan, vveg-gaan: daarenbooven de leedjes op het end bij een gevoegd, als heid, lyk, baar, lig, of, ig, en ling; als veilig-heid, vvonder-baar: vvonder-baar-lyk, vvonder-baar-lyk-heid, hei-lig, of heilig: vvreemde-ling: enf. dit voor afgesegthebende, soo koomen wij tot het rweede, en stellen vast, dat een meedeklinker gesteld sijnde tusschen twee klinkers behoort tot de volgende klinker: als vvijs-sen, Spreeken: enf. ten derde, dat twee meedeklinkers van eenen aard, oft twee onversellige in een, en het selve woord moeten verdeeld werden, gelijk blijkt uit vvas-sen, kat-ten, en vvreem-de-lin-gen. enf. ten vierde, dat de meedeklinker verliefende agter haar (*per crasin*) dat is, kortheds halven, haare klinker behoort tot de klinker van de voorgaande lettergreep, als bij voorbeeld in onced'le: nood'loos: enf. hoewel misschien andere voor souden wenden, dat dit geen plaats behoorde te hebben in foodaanige saamentrekkingen, daar twee gefellige meedeklinkers malkander op die wijs ontmoeten: gelijk in heb', of hebb'lyk: heb of hebb'ren: hind'ren: lof'lyk. en duisend andere te sien is: dog dit steunende alleen op het Grieks, of Latijn, vermag soo veel bij ons niet, dat wij daarom den aard onser woorden souden verkrachten, gelijk sij gedaan hebben: want hoewel het saamen voegen van bl, in blaaderen: br, in brengen; dr, in draagen: dvv, in dvingen: fl, in fluiten: de fn, in snuiken: de fr, in fraai: de gl, in glas: de gn, in gnep: gr, in groot: kl, in klap: de kn, in knap:

de *kr*, in *kruid*: de *kv*, of *kvv* voor een *qu*, in *kwel-*
ten, of *kwuvelen*: *pl*, in *ploeg*: *pr*, in *praat*: de *st*,
 in *slaan*: de *sm*, in *smal*: de *sn*, in *snel*: de *sp*, in
spel: de *spr*, in *spraak*: de *st*, in *staan*: de *str*, in
struik: de *svv*, in *svvang*: de *tr*, in *trap*: de
vr, in *vree*: de *vur*, in *vureed* gevonden wer-
 den: gefellige meedeklinkers: niet te min soo besluiten
 wij, dat dit geen gevolg en maakt in onse saamen ge-
 trokke lettergreepen: om reedenen en voorbeelden
 hier even te vooren aangewezen: endelijk laat ik
 het oordeel van *besten*, *beesten*: *mesten*, *meeften*: *les-*
ten, *leesten*, aan den onzijdigen *Leester*: of men niet
 (geluids halven) behoorde te spellen *bes-ten*: *mes-ten*,
les-ten: niet teegenstaande men speld, en spellen moet
bee-sten, *mee-sten*, en in diergelijke meer: en dan
 souden wij een algemeene reegel hier uit kunnen
 smeeden, dat als *s* en *t* koomen agter een enkele
 klinker, de selve moeten blijven van malkander afge-
 scheiden: maar koomende agter twee klinkers, of
 twee klanken, soo kunnen sij bequaamelijk in het
 verdeelen der lettergreepen te saamen gevoegd wer-
 den, als in *bee-sten*, *mee-sten*, blijkelyk is.

Het twaalfde Hoofdstuk.

*Van de schifting der spellingen, en woorden, bij
 de Grieken genaamd Dialectus.*

Wij hebben in het verhandelen der klinkers, en
 meedeklinkeren, (als ter loops) aangewe-
 sen de verscheidendheid van sommige spellingen ont-
 trent de Neederlandsche woorden: nu sijn wij van mee-
 ning

ning deſelve ſaak uit de grond breeder, en wijdlooper op te haalen: de ſoo genaamde *Dialects* werden bij de Grieken verdeeld in *Attica*, *Ionica*, *Dorica*, *Aeolica*, en *Communis*: dog hoe dat wij de onſe ſullen verdeelen, daar in vinden wij ons ten hoogſten verleegen: want wij moeten, of op ſijn Grieks verſcheide volkeren brengen onder een *Dialectus*: of wij ſouden ſoo veel *Dialects* moeten ſmeeden, als'er volkeren, en landſchappen, jaa ſteeden ſijn, die de Neederlandſe taal gebruiken: maar om dat deefe laaſte verdeling veel verwarring (onder verbeetering) ſchijnt te kunnen veroorſaaken: ſoo heeft ons beſt gedagt, dat wij in onſe Neederlandſe taal ſteden voor eerſt, als de oudſte, en bekendſte, de *Vlaamſe ſchifting*, en daar onder begreepen de *Brabandſe*, en *Seeuwuſe*; ten tweede, de *Hollandſe* en *Noordhollandſe*; ten derde, de *Gelderſe* beneevens de *Ssigtſe* en *Ooverijſe*, als in het midden geleegen, en dien volgens met de andere twee beſt oover een koomende; ten vierde de *Frieſſe*, en *Groenigerſe*, en haar naabuuren: en ten vijfde, de *algemeene ſpelling*, die alle Neederlanders gemeen is: ſoo dat wij dan onſe Neederlandſe taal meede bequaamelijk kunnen betrekken onder vijf *dialects*, of *ſchiftingen*: want de *dialects*, of *ſchiftingen* aangaat, die beſtaan daar in niet alleen, dat onſe Neederlandſe taal beſoeteld is, en nog daagelijks meer en meer met Franſe baſtaard woorden beſoeteld werd: maar daar ſtaat voor al te letten op het onderscheid der ſpellingen: de geſlagten der naamwoorden: de buiging der tijdwoorden; hoe veel die in alle deefe of geene *dialectus* van den andere verſchillen: dat dis waar is kan ſeer ligtelijk blijken voor de

taalkundige, uit de boeken, die in ieder *dialectus*, of *schifting* ooit of ooit in het licht zijn gebragt: wat de Vlaamse schifting aangaat, daar in betoep ik mij op het nooit volpreesen *Etymologicum Kiliani*, bij *Moretus* in de voorleede eeuw A°. 1599. tot Antwerpen gedrukt: ik swijg de lompe *Dictionaria* onder de naam van eenen *Binnart*, en *Martinez* feedert de tijd van weinig jaaren uitgegeeven: waar in gij als in een spiegel klaarlijk kund sien, dat sij niet alleen om haar soo genaamde bastaard woorden, dewelke oneindig in getal sijn: maar ook om andere gewigtige reedenen, die misschien de ommige al te aanstoetelijk souden moogen schijnen te sijn, uit alle Hollandse Schoolen behoorden gebannen, jaa eeuwiglijk verbannen te werden. Wat de spelling in het gemeen aangaat: daar sijnder die *Boeck*, andere *Bouck* spellen voor het Hollandse woord *Boeck*, (en om beeter te seggen) *Boek*: soo ook *Koek* voor *Koek*: als meede *Koekke* voor *Koekje*, *Broeckske*, voor *broekje*: *frent*, *fleit* voor *fruit*, *fluit*: daatenbooven *maken*, voor *meisje*: alsoo ook stellen sommige *ee*, *ae*, voor *aa* schrijvende en sprekende *Peerd*, *Paerd* voor *Paard*: *ei* voor *ee* in *gemeen* voor *gemeen*: *meinen* voor *meenen*: *gheen* voor *geen*: *sinen* of *sienen* voor *sijnen*: *lik* voor *lyk*: *meininghe*, *verklaaringhe* voor *meening*, *vetklaaring*: enz. Aangaande verders de *genera nominum*, of geslachten der naamwoorden, daar siet men, dat sommige van de selve bij ons sijn *neutrius generis*, of van het *geenderlei geslagt*: die bij andere sijn *masculini generis*, of van het *mannelijke geslagt*: en wederom andere van een gants ander geslagt: als bij voorbeeld, men leest dikwils *in den lande*, voor *in het land*:

land: in den hoove, voor in het haf: daarenteegen het oorlog, voor de, of den oorlog: wat verders te berigten soude vallen van de buiging der tijdwoorden, daar van sullen wij genoodsaakt sijn breeder onderregting te geeven, als wij in ons tweede Deel genaamd de Analogia of oovereenstemming, tot die verhandeling sullen gekoomen sijn: als loover voor loof, verlosses voor verlos: vergeldet voor vergeld: ook miek voor maak'e: biek voor bakte: gequollen voor gequeld: troos voor tree: enl.

Het dertiende Hoofdstuk.

Geevende eenige algemeene grondreegelen, waarop deese Spelkonst steund, en gebouwd is.

Tot onderregting van de onkundige, en vreemdelingen stellen wij voor eerst vast, dat onse taal met soodaanige, en met soo veel letteren moet geschreeven werden, als sij werd uitgesproken: alsoo schrijven wij *gemeen*, niet *gemein*: *meenen*, niet *menen*: ten tweede, dat het onderscheid van enkelde, of dubbelde klinkers niet en moet aangeweesen werden met een *accentus*, of streepje: maar met twee uitgedrukte klinkers, als *haalen*, niet *hålen*: *begeeren*, niet *begeren* gelijk in het verhandelen van de klinkers aangeweesen is: ten derde, dat geen naastlaatste korte lettergreep een toeklank hebben kan: zie *het agste Hoofdstuk*: ten vierde, dat de *h* agter een *g* oovertollig is: als *gheen*, *dringhen*: enl. voor *geen*, *dringen*. Insgelijks de *t*, agter een *d*: als in *doodt*, *vvoordt*,

voet *dood*, *voord*: want waar een *d*, oft moet zijn, dat blijkt uit het veeltal, als *dood*, *dooden*, *voord*, *voorden*: daarenteegen, *sloot*, *slooten*. *poot*, *pootten*: ten vijfde, dat de woorden uitgaande op *in*, of *ij*, als *herderin*, *heerschappij*, daarom alleen haar gewoonelijken klank-hebben op de laatste lettergreep, om dat de eerste gesteld werd (*per apocopen*) voor *herderinne*, of naa de oude Saksise taal voor *herderinna*, en *heerschappij* (*per crasin*) voor *heerschappije*: enf. sie al wederom *het agste Hoofdstuk*. Ten sesde, een opregt Hollander gebruikt oover al een *s*, schoon de Zeeuwen, en voor al de Friesen, doorgaans een *Z* gewoon-sijn te gebruiken, sie hier van de reeden in het verhandelen, en 't verwerpen van deese letter op de verdeeling *Z*: ten seevende, de *F* werd bij de Hollanders in meest alle woorden veranderd in een *V*, als *Fries*, *Vries*, *Frouvv*, *Vrouvv*: enf. Endelijk, ende ten laatste bestuiten wij, dat *ae*, *ee*, volgens de *Dialects* gesteld werden voor *aa*, als in *Paerd*, *Peerd*, *Paard*: de *ei*, *ie* voor *y* in *sein*, *sien*, *sijn*. de *ii*, *ie*, voor *ei*, in, *sijl*, *siel*, voor *feil*: de *eu*, voor *oo*, in *Keuning*, voor, *Kooning*: de *ue*, voor, *eu*, in *vruegd*, *duegd*: *uy*, voor, *uu*, in *huur*, voor, *ui*, in, *huis*: de *vv*, voor, *uu*, in, *uut*: voor *ui*, in *uit*: enf. van de klinkers, entwecklanken, oovergaande tot de meedeklinkers, soo is *c*, *k*, *q* van een, en de selve, kragt: *sch* niet te veranderen voor *aan* in een woord in *sg*: maar wel in het midden, of op het end, in *s*, of, *ss*, om de blaafing van de *h* te schuuwen: als *mens*, *menffen*: *vens*, *venffen*: de *v* moet op het end van een woord veranderd werden in een *f*: gelijk de *j* in *i*, als *graaf*, *slaaf*: *maajen*, *maaf*,

maai, en wat diergelijke voorbeelden meer zijn: dit heeft ons goed gedacht goedgunstigen Lezer alhier ter needer te stellen, om het geen wijs en sijds in dit ons werkje was verstrooid, in een kort bundeltje saamen te trekken, op dat UE. (als sonder moeite) dit als een schets sien, en een gunstig oordeel daar oover souden vellen: dog in soo ver alleen, als de gesonde reeden UE. daar in onderregten, of oovertuigen kan, vaar wel.

E N D van het Eerste Deel.

V E R B E E T E R

Pag.	5	lin.	16	χειρ χειρῶνος.		
9	16	de F	genaamd	eF.	16:	17 Diphthongi.
21	4	t	tsissen.		34:	2 de Latijnisten.
36	12	Vaaderland.			38:	10 voorbedagten.
45	8	(seg ik)			47:	12 loqui.
48	12	een voet.			48:	14 ἕνεκα, ἠτίμης.
	15	σίμμα.			50:	25 πηλιόδισω.
55	5	gedagt.			58:	26 onnoodig.
65	25	der.			66:	26 gebruik.